

SZERKESZTŐSÉG:
Budapest, VIII, József-körút 44.

Kéziratok vissza nem adtnak.

Előfizetési föltételek:

Egész évre . . . fnt 10.—
Fél évre " 5.—
Negyedévre " 2.50

A HÉT

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

KIADÓHIVATAL:

Budapest, VIII, József-körút 44.

Hirdetéseket

lapunk számára elfogadják:

az összes budapesti hirdetési irodák:

Németországban kizárólag

Steiner Adolf hirdetési irodája,

BERLIN ÉS HAMBURG.

—☉— Budapest, május 17. ☉—

Dal.

— François Coppée. —

*Jusson eszedbe, soha ne feledd,
Mily édes volt a nap, mily szép a nyár,
Midőn keze kezekben reszketett,
Mint egy madár!*

*Szived mély boldogsággal telve volt,
Tudtad, az ég sugárit hinti rád,
Midőn feje szeliden rád hajolt,
Mint egy virág.*

*Most távol tőle, búsan, egyedül,
Szived remeg, jól sejtve érzi már,
Hogy ah, az emlék gyorsan elrepül,
Mint a madár!*

*A fájdalom, a kétség megragad
S egy gondolat mélyen szivedbe vág,
Hogy a szerelem olyan hervatag,
Mint a virág!*

Szalay Fruzina.

Grünwald Béla.

Mire e sorok megjelennek, föl lesz már hantolva sirja fölött az idegen föld. A párisi magyar kolónia tagjai leteszik koszorúkat a rögre, a lelkész elmondja az áldást, Linder György az itthoni elvtársak bucsu-üzene tét . . . Aztán ott hagyják őt magára, — az enyészet, a megsemmisülés munkáját bevégzik rajta a nyers természeti elemek, ahogy maga kívánta, kereste s megtalálta. Itt a hazában egy új évszáz felé siető ideges nemzedék él, mely nem ér rá, hogy a tegnapi veszteségét egy hétnél tovább számon tartsa, — oda pillant a hézagra, mely legjobbjainak sorában támadt, tekintetéből kivillan a szeretet s a megilletődés: de aztán tovább megy s hagyja a hézagot annyiban. A holnapba új ingerek üzik, a tegna-

pot feledtetik, enyésztetik: kedves halottunk így semmi sül meg a kortársak eleven emlékezetében is, tán hamarabb, mint lenn a hideg sírban.

De idők multával fel fogják még idézni a nemzet váteszei e férfiú nevét. A történetírás kénytelen lesz foglalkozni vele; korunk festője nem nélkülözheti vásznán az ő tragikus alakját; a mai Magyarország eszmekörének periferiájához hozzá tartoznak a vezérgondolatok, melyeket ő hirdetett tollal, szószéken, politikában és társadalomban, — művei lesznek a forrás, melyhez ez eszmekör örökösei sokszor fordulnak még elsőrangú tekintély gyanánt, hogy idézzenek belőle. Sorsa ki fogja hívni a költői lelkek érdeklődését is, teremtő szellemeket inspirál műalkotásra, hogy regényhőssé, tragédia központjává tegyék őt, kinek egyéniségében annyi a művészi öszhang, meg hasonlóságban annyi a drámaiság, s még tragikumában is oly imponáló a belső igazság ereje.

Szép sugár férfialak volt. Fejjel magaslott ki a banális méretűek közül növésre is, szellemben is. Nyílt homloka egyenes lélekre, szelid fényű kék szeme poetikus szívű, jó emberre vallott. Daliás megjelenése hódított a hölgyvilágban, gavalléros modora vonzotta a férfiak rokonszenvét. A vele érintkezésből ösztönszerűleg kiérették partnerei, hogy kiváló lényenél van dolguk, a ki tele ős erővel, eredetiséggel, s a kiből nem hiányzanak a démonok sem, de ezek az értelmi tulsúly hatalma alatt fegyelmezve vannak, s az erkölcsi egyensúlyt szolgálják, mely az akaratban, jellemében szilárd, valódi férfi javalényét teszi ki. »Férfit nekem, ki szenvedélye rabja nem volt soha!« — mondja Hamlet a Horatio nemes barátságáról magasztaló hangon. És Grünwald Bélát ilyennek ismerték barátai.

Finom ideg szövete rendkívül fogékonytá tette minden külső befolyás iránt s egész lelkéből tudta élvezni, amit így magába befogadott. De a mellett sűrű véralkatu, kontemplatív természete is volt, mely a jelenségeket kritikai szigorúsággal figyeli, mérlegeli, — összefüggését a dolgoknak, az okok mélységeit folyvást keresi, kutatja. S csak azt bocsátja közel magához, amiben igazságot, erkölcsi tartalmat ismert föl. Így jutott amaz emelkedett szempontra, hogy az esztetikai vagy az érzéki ingereket se a pusztá élvezetért, hanem a szépért s az öszhangért kedvelje, melyet bennük lényé megtalált. Az ilyen ember Plato és Epikur egy személyben. Életművészete abban áll, hogy kettős természetéből az egyiket egyensúlyban

tudja tartani a másikkal: platonizmusa nem testetlen ábránd, epikureizmusa pedig nem a jóllakásra dolgozik.

De tán éppen azért, mert az ilyenek életberendezése, sorsuk irányzása a belső összhang finom műigényeitől függ, — s mert kontármódra, tartalmatlanul, művészet nélkül élni sem képesek: a tragikumot lelkükben hordozzák, mely legott aktualis lesz, mihelyt oly helyzetbe bonyolódnak, hol Epikurjuk s Plátójuk egymással meghasonlik. Hasonló helyzet sodrója pusztította el ezt a filozóf gavaléért, tudós gladiatort, művészt és prófétát, Jánuszszemű történetírót s államférfit.

Bizalmasai húsz év előtt már látták őt ilyen válságban. Fiatal ember volt s végzete egy asszonytal hozta össze. Azzal az »egy«-gyel, ki a férfi életére elhatározó hatást szokott gyakorolni. Csodálatos miszterium van az ily találkozásban: mint a delejvas két ellentétes sarka, úgy vonzódik a két lélek egymáshoz, — ismerősök ismeretlenül, egyek érintetlenül, üdvöt ígér nekik a közeledés, világvége számukra az elszakadás. S az ő helyzetük tragikus volt: a nő nem szabad, erkölce tiszteletet parancsoló, férje lojalításra méltó és a másik férfi nem tud méltatlanná válni kettejükre. Az elszakadás kötelesség, nyomai lesujtók: a nő martir elszántsággal viseli e keresztet, a férfiban harcot viv Plato Epikurral, s aztán megosztoznak a resignáció gyötrelmein és a győzelem erkölcsi hatásán. Így végződött ez a regény: hőse a kétségbeesés mohóságával keresett az élet zajában, egyéb örömeiben feledést, megtörve új erőt, lemondva új életcélokat. Ezer más férfi az ő helyén e szenvedélynek rabja vagy áldozata lett volna: az ő lelki egyensúlya csak megingott, de aztán helyreállt a belső összhang s a nagy szenvedélyből csak a fájó érzés, emlékek csak az ujján egy finom aranyfonál gyűrű maradt meg.

A második krízis nem sokkal ezután a közigazgatási pályán érte. Zólyom megye vaskezű alispánja volt, ki a felvidéki pánszlávsággal találta magát szemközt s fölvette vele a harcot. Kitanulta gyengéiket, harcmodorukat és ellenállhatatlan erőt szervezett ellenük az ottani maroknyi magyarságból, hogy az állameszmét, melylyel ott a magyarság ügye is végkép elveszne, diadalra juttassa. E hadjárat fényes győzelemmel végződött bár, Grünwald Bélát komoly aggodalmakkal töltötte el. A harctér — úgy látta — az egész országra kiterjedt, a küzdelem beláthatlan jövőig tarthat e poliglott államban, melynek segélyforrásait légtelennek, a további harc esélyeit bizonytalannak ítélte, ha nem szervezkedik az állam e föladatahoz, nem fegyverzi föl magát erőteljes intézményekkel, s ezeket nem látja el életteljes nemzeti tartalommal. Meddő harcot folytatni nem akarva, őt kereste a győzelem garanciáit, hol a nemzetlét nagy kérdései sarkalnak. Beható közigazgatási tanulmányokat tett, beutazta a művelt nyugatot, megfigyelte a politikai kormányzás gépezetét, funkciójában s hatásaiban. Aztán kidolgozta magában azt a kormánysszervezetet, melylyel a magyar nemzetállam kiépíthető. Így fölkészülve megindult a reformátori pályán, hogy eszméinek propagandát csináljon.

Tizennégy évig lankadatlan tevékenységet fejtett ki Budapestről, mint országgyűlési szónok, szakbeli író, publicista és pártpolitikus, hogy aggodalmait átplántálja a nemzet lelkiismeretébe, csatakiáltásaival a reformok új korszakát indította meg. Jelszava volt: a politikai igazgatást központosítani a nemzeti állam nagy céljaira.

Föllépése a magvetőéhez hasonlított, ki a földet megtermékenyíti. Az elmék felszították Grünwald Béla eszméit, a fogékony meg volt, a reformálás szándéka megérett, a nemzet megmozdult. Nagyobb hatást forradalmi időszakon kívül egy nagy ország lakosságára, úgy a felső tizezere, mint az ez után idülő tömegekre egyes polgár még nem igen tett. Grünwald az érvelés meggyőző erejével, az igazság induktív eszközeivel, izgató szerek, agitátori furiák nélkül azt a Magyarországot hajlította az állami közigazgatás felé, mely az ő föllépése előtt az önkormányzati közegekben az alkotmány biztosítóit, a megyékben a mentsvárakat látta minden támadás ellen. E korrekció a közfelfogásban oly gyökeres, hogy forradalom nélkül még alig következett be valaha. És Grünwald méltán tartott tőle, hogy az elért eredmény inkább az addigi állapot türethetlenségi érzetének, mint a reform eszmék átértésének műve. Ez aggaszkodás idézte föl számára a harmadik életbevágó, immár halálos válságot.

Két éve, hogy a reformot a kormány fölvette programjába. S éppen azóta keletkezett Grünwald Béla, idegeregében egy nem várt, sokáig veszélytelennek tartott ingadozás. A szelid kedélyű, ötletes, életvidám férfi feltűnően komor, nyugtalan, gondolkodásában peszszimista, megjegyzéseiben keserű, modorában gyanakvón tartózkodó kezdett lenni. Plato és Epikur meghasonlottak, s egymással viaskodva, megrongálták e nemes és nagy lélek belső egyensúlyát.

Mondják, a torkában támadt gyógyíthatlan daganat miatt vált búskomorrá, — de ezt orvosi tekintélyek czáfolják meg. Állítatják az is, hogy szerencsétlen játék szenvedélye üzte halálba, — de jómódu rokonsága tiltakozva némitja el e föltevést. Emlegetik végül azt, hogy a becsvágy ki nem elégített szenvedélye marcangolta kedélyét, mert a reform-mű megalkotására felajánlta szolgálatait a kormánynak, de visszautasították s az ő eszméinek realizálása más kezekre bízott.

Bizonytalannal érthető, ha egy művészlélek csüggedten hajtja le szárnyait, mikor monumentális gondolatából, mely őt nagy alkotásra ihlette meg, kifosztják a kontárok: De az is igaz, hogy a politikában ilyen rablást meg lehet torolni, a kontárokat meg lehet buktatni a nyilvánosság, a szó hatalmával, ha tekintély viszi ezt a szót és fogékony közélet támogatja. Grünwald azonban e feladatra sem elég erősnek nem érezte magát, sem a közélet támogatásáról nem volt biztos. Tudta, hogy ily feladatot agitátori erők nélkül, melyekkel az ő finom, érzékeny és brutális tulajdonságok nélkül való lelkülete nem bír, meg nem oldhatna, — tudta azt is, hogy a tömeget vonzó, neki imponáló külső tekintély amaz eszközeivel, melyek pártokat bontanak s alkotnak, érdekeket kapcsolnak össze

és befolyások révén erősítik fölfelé s lefelé a politikai pozíciót: nagy vagyonnal, főnemesi ranggal, családi nexusokkal, lekötelezettek sokaságával, terrorizáltak tömegével ő, az egyszerű felvidéki nemes, a lateiner Grünwald, ki mint író és szónok csupán a gondolatok tisztaságával tud hatni s meggyőzni, — éppen nem rendelkezik. S ezért érezte magát nemcsak mellőzöttnek, hanem elszigeteltnek is oly pozícióban, melyből kibontakoznia — úgy vélte — lehetetlen.

Elcsüggedt, reményét vesztette s a hibát önmagában kereste, mint aki Magyarországon történeti hivatásra vállalkozott és *szavát nem válthatja be.*

B. P.

Az ember a végtelennel szemben semmi; a semmivel szemben pedig minden.

Van valami isteni jellege a fájdalomnak, mert nemcsak a lelket teszi nemesebbé és hatalmasabbá, hanem még az arcz vonásait is szelidebbé és gyengédebbé simítja.

Hogy mi egy anya, csak az érti meg igazán, aki elvesztette. S ott a sir szélén fogja először érezni, hogy anyánk halála volt a *legelső* bánat, a mit *nélküle* kellett megsíránunk.

A hitben van titok, a mi a gyöngyelekekben kételyeket támaszthat; de a szeretetben nincs.

A csodás dolgok iránti hajlam bele van oltva az emberi természet mélyébe.

Nemcsak a gondolatok eltakarásával, hanem az érzelmek meghamisításával is lehet hazudni.

E század gyermekei nagyon botegek! Az öngyilkosság folyton szaporodik. A téboly gyakoribb lesz. Szomorúság, unalom ül a lelkek mélyén, hogy megérlelje őket a kétségbeesésre vagy az öngyilkosságra.

Az igazi haladás kérdése nem abban áll, mily magasra emelkedtünk, hanem, hogy mily közel jutottunk a boldogsághoz.

Lock János.

Mi ez? — — — Lemondani a ma
Gyönyöréről, hogy fedezője
A kétes holnapnak legyen,
És parancsolni, hogy ne szője
Ábrándjait langy éjeken
A szív, mely alkura nem áll,
De kér, követel hangosan,
Amikor ébredése van
És a lét összes hanginál,
Pacsirtaszó parancsolóbb,
S egy üdvösség van csak — a csók:
Megtenni ezt sejtelve nélkül,
Mily áldozat, a mit hoz ő,
Felirom örök dicsőségül:
Nem képes erre csak a nő!

Kiss József.

Álom.

Írta: HERCZEG FERENCZ.

Odafenn, valahol a trondheimi határhegyekben, (a hol én soha nem jártam), van egy elhagyatott tengerszem. A fekete tükör fölött saskeselyűk keringenek lassu ivben, a sziklás parton komor fenyőóriások állanak sorfalat, mint a csuklyás-barátok proceszsiója. Alkonyatkor az egész tájat hirtelen valami csodálatos biborfény árasztja el. A fellegek, a fák, a kövek, a víz ilyenkor mintha karminszinnel volnának befestve. Levegő nem mozdul, zaj nem hallatszik. A bántó fény, a halálos csend, a táj éles körvonalai, — mindez különös, természetfölötti, szinte kísérteties benyomást kelt . . .

Évekkel ezelőtt történt, hogy két csodálatos emberfia találkozott össze a világ eme félreeső zugában. Egy férfi, egy nő. Az asszony egy történelmi név viselője, elbűvölő szép, királyi kevély asszony; valamely jókedvű szeszélyének engedve kereste fel e komor vidéket. A férfi fiatal és elbizakodott, félig kalandor, félig művész, nyugtalan szemében a genie szikrája csillogott.

Ha más helyen, más időben találkoznak, alkalmasint tudomást sem vesznek egymásról, a fantasztikus magány azonban csakhamar összehozta őket.

Megismerkedtek egymással, megtetszettek egymásnak. A hercegnő úgy találta, hogy a doktor érdekes ember. Az oltárromboló, tróndöngető fiatal óriás merész szatírája kéjes borzongással járta át feudális idegeit. Az első ember, a kinek társasága azt a széditő ingert gyakorolta reá, mintha mély szakadás partján sétálna . . .

Mikor már a barátság egy neme fejlődött ki köztük, a doktor egy nap azt kérdezte a szép asszonytól:

— Herczegnő, szokott olvasni?

— Hébe-korba.

— Ismerné véletlenül Tegnér Ezsaiás Frithiof-mondáját?

— Hogy mondta? Ezsaiás? Borzasztó név!

— Pedig nem rossz könyv, *itt* el lehet olvasni.

Az ember nem élhet örökké véres rostbeaffal, néha megkívánja a norvég paraszt árpakenyerét is. Ha elolvassa, megérti e titokzatos vidék jellemét,

Felkeltette az asszony kíváncsiságát, olvasni kezdték a könyvet. Naponkint kiültek a tengerszem partjára, a doktor olvasta, a szép asszony hallgatta. A komor táj pompás háttérül szolgált a naiv *skald*-éneknek. A tengerszem volt a *Lulea*-tava, melynek méhében *Egír* király leányai éneklik nászdalukat, ha pedig csillogó tollu vércse szállott a fenyves fölött, reáfogták, hogy az *Freya*, ki szárnyra kelt, hogy kedvesét nyomozza.

A hercegnő csodálatosan beleélte magát az éjszaki mondanakör világába. Növekedő érdeklődéssel hallgatta, mint fejlődik a szőke *Ingeborg* szívében a daczos *vikings* iránti szerelem, s mikor egyszerre, éjszaki fény lángoló glóriájától övezve, eléje lépett *Frithiof* alakja, ki paraszt, létére a királyi rózsaszál után nyujtotta ki merész kezét, dobogó szívvel tapasztalta, hogy a kemény *bondfi* — a doktor vonásait viseli.

A hercegnő fejében jakobinus ötletek támadtak. Kezdte érteni a *skald* szavait:

Mit neked őszöd, kinek sir a lakása?
Erős folyó a medrét maga ássa.

Mikor pedig, a mese folyamán, az öreg *Ring* király *Odin* tiszteletére »becsületesen véres *runákat* vésett mellébe, karjára . . .« és *Ingeborgot* országával együtt végrendeletileg *Frithiofra* hagyta; önkénytelenül is az öreg német herczegre gondolt, a ki a trouvillei fürdő-

saison óta házassági ajánlatokkal üldözte és szintén oly jeles ivó volt, mint a boldogult Ring király . . .

Szerelmet sűg a föld patakja,
Az égi szél sugára kéz:
Légy üdvös, isteneknek anyja.
Te gyöngyös, nászruhájú Léj!

Már alkonyodott, mikor a doktor, találmra csapva fel könyvét, olvasni kezdett. A hercegnő félbeszakította.

— Ezt már hallottam a mult héten, — akkoriban csodálatos álmom volt . . . Mit tart ön az álmokról?

A doktor letette könyvét.

— Éppen annyit, mint a valóságról; az egyik is, a másik is, ha elmúlt, egyformán él az emlékezetben. Gyakran többet is ér az álom: nem tapad hozzá az anyag iszapja, azonfelül meg van az az előnye, hogy feltétlenül hallgatag és nem kötelez semmire . . . Álmában még nem kompromittálta magát senki . . .

— Tud ön ébren is álmodni? kérdezte az asszony elgondolkodva.

— Alva soha nem szoktam álmodni, mondta a doktor szárazon.

Mikor este leszállottak a völgybe, a halálra fáradt társalkodónő, kötelességéről megfeledkezve, botorkált előre a komornyikkal.

A minék jönnie kellett, az bekövetkezett. Az ég tudná, hogyan esett, tény, hogy mikor a bizarr szikla-csucok karminpiros fényben usztak, Frithiof karja átölelte a szép Ingeborg karcsu termetét, mely egy aczélből és halcsontból készült Worth-féle remekműbe volt fűzve, Ingeborg pedig halkán, de határozottan mondta:

— Hanem álom, ugy-e, csak álom?

— Csak álom.

Másnap a hercegnő is, a doktor is csomagoltatott. Az asszonynak eszébe jutott, hogy nem látta még az éjszaki fokot, a doktornak pedig a Rivierán akadt egy kis dolga. Régóta akarta már a monte-carloi kaszinó bankját megütni.

Röviden bucsuztak. A hercegnő közömbös akart maradni és félénknek látszott, a doktor diszkrét arczkifejezéssel akart tüntetni és felette együgyű arcot vágott . . .

Évéken át nem látták egymást. De igen! egyszer, Nizzában, a *Quai Massé*-nén. A hercegnő trouvillei imádójával, Viki gróffal és Niki báróval sétált. Egyszerre megrázkódott, mintha kísértetet látna világos nappal. Egy karcsu, fekete alak jött vele szemben.

— Ej lám! mondta az idegen meglepetten, aztán lerántotta kalapját.

A szép asszony egy fagyos pillantással mérte végig.

— Ki ez a kamasz? kérdezte Niki gróf, szemére tolvá monokliját.

— Én tudjam? mondta a hercegnő idegesen.

Másnap elhagyta a Rivierát, nem akart a *kisértettel* többet találkozni. Egy évig nem is látta, de annál többet hallott róla. Szépirodalmi lapok hasábjain, divatlapok mellékletén, csengő-bongó zajban, mint a vándorló fülemilék, szállongtak feléje a szerelmi dalok. Zokogó, ujjongó, lángoló dalok, szívvérrel irt vallomások, telve rhapsodikus merészséggel és halálra fáradt kishitűséggel. Ilyformán dalolhat az udvari bolond, a ki felségsértő szerelemben ég királynője iránt és bolondsapkája csörgésével kíséri lantja pengését,

Aztán egy egész kötet lett belőle. *Álom* czim alatt jelent meg, divatos pergament borítékba kötve, francia szalon-képekkel ellátva.

A hir szárnyra kapta a szerző nevét, a kritika, ámulva kiáltotta: Ime, megszületett a várva várt modern lyrikus! Tetőtől talpig modern volt. Az olvasó szinte érezte, hogy a troubadour hegyes orru, fehér gamánis laktópánban jár, királynőjét pedig senki sem képzelhette el

másképp, mint Worthféle toiletteben, tizenkétgombos keztyűvel.

A hercegnő elolvasta a kötetet. Kezdetben kíváncsi volt, később meg volt indulva, végül el volt ragadtatva. Elolvasta másodszor, elolvasta tizedszer. És minél többet olvasta, annál inkább beletalálta magát Petrarca Laurájának édes-bus, büszkeséggel telt helyzetébe . . .

Egy őszi nap, jóformán maga sem tudta hogyan történt, ismét ott találta magát az éjszaki tengerszem regényes partjain. Az örökké fáradt társalkodónő lenn hagyta valahol a fenyvesben. Kalappal a karján, összekulcsolt kezekkel, elmerengve állott a tóba kinyuló sziklalapon.

Borus gondolatok bántották. Az élet oly siváran feküdt lelki szemei előtt, mint a tó fekete tükre. Aztán úgy látta, mintha az őszi szél három üres hólyagot görgetne végig a puszta vizen: az egyik hólyag a trouvillei herceg, a másik Viki gróf, a harmadik Niki báró. Ilyen valamennyi férfi . . . Valamennyi? Nem! Eszébe jutott az Edda egy versszaka:

Az egyik nagyobb
Valamennyinél,
De őt megnevezni
Nem merem . . .

Kutyacsaholás verte fel álmodozásából. Egy könnyű lélekvesztő közeledett feléje, orrán egy óriási dogge ült, a sajkát egy magas férfialak hajtotta gyors evező csapásokkal.

Ő volt, a doktor. Szürke turista öltönyt viselt, tollas vadászkalapot; a mióta nem látta, arca megbar-nult, szeme körül apró szarkalábak mutatkoztak.

Kalapjához nyult, azzal tovább akart evezni. A hercegnő odaintette.

— Nem ismer reám? kérdezte.

A doktor megállott a szikla alatt és evezőjére támaszkodva, nézett fel a szép asszonyhoz.

— Nem mertem volna reáismerni, hercegnő, ha nem szólított volna meg.

— Régóta nem láttuk egymást?

— Én mindig látom, csak be kell hunynom a szememet . . . Hogyan került ide?

— Az asszony elmosolyodott.

— Magam se tudom. Valami honvágó-féle hajtott ide. Hová készül?

— A városba, onnan a kontinensre,

— És aztán?

— Aztán Afrikába megyek.

— Mi dolga ott?

— Semmi különös, de még nem jártam arra.

— Ez mulatságos . . . mondta a hercegnő halkán.

Pedig nem találta mulatságosnak; szive elszorult, hogy ez embertől, kit oly rég nem látott, ismét el kell válnia.

Egy ötlete támadt, egy hóbortos ötlet, a minő csak egy unatkozó hercegnő fejében támadhat.

— Mondja, doktor, nagyon megváltoztam, a mióta nem láttuk egymást?

— Nem nagyon. Csak az álla alatt a hajlás lett kissé kerekébb.

— Lássá, doktor, én még mindig független vagyok ám.

— Igen, de . . .

— Vegyen engem nőül.

Kinos szünet keletkezett, a költő határozott hangon mondta:

— Bocsánat, az lehetetlen!

— Ej és szabad tudnom miért?

— Férfibüszkeségem tiltja, mondta a költő izgatottan, hogy egy gazdag asszony férje legyek . . . Mint »a hercegnő férje,« a mánás-plebejus hulló szomorú

szerepére kellene vállalkoznom Nem, hercegnő, inkább maradok szegény, de független dalnok, aki lantjával hóna alatt kalandozza be a világot . . .

A hercegnő kelletlenül szakította félbe.

— Legyen nyugodt, nem fogom erőszakkal az oltár elé hurcolni. Hanem a mit mondott, abban nem hiszek. A hüllők és a társadalom önt nem akadályoznák, — ön nem az az ember . . . Szeretném, ha megmondaná az igazi okát . . .

— Az okát akarja tudni? Jól van, figyeljen reám! Látta, volt egyszer egy álmom, egy tündérregébe való álmom. Egy csodaszép ásszony, a ki szédítő magasságban állott felettem s a ki elkábitott gazdagságával és főuri parfümjével, egy felséges szép órában a karjaimban pihent, kevély ajkai viszonozták csókjaimat. Szép, isteni szép óra volt az! Ez egy óra átalakító hatást gyakorolt egész életemre. Éreztem, hogy a sors kedvencei sorába tartozom, messze felülemelkedtem a tuczat-emberiségen, kaczagtam a mindennapi élet apró-cseprő gondjait. Szívem ereklyetartó Graal-templommá lett, a hová én imádkozni jártam. A lovagiasság lezárta ajkaimat, de titkom költővé tett, az álom száz hangnemben ujjongott és zokogott ki belőlem . . .

— Olvastam, mondta a hercegnő halkán:

— És most ön azt akarja, hercegnő, hogy vegyem nőül? Ez lehetetlen, mert ezzel dementalnám költői multamat. Az inspiráló álom elveszítene romantikus, misztikus ingerét, mert nem volt egyéb, mint egy viszony a saját feleségemmel a házasság előtt. Az én mély lelki meghasonlásomnak, mely világszerte divatba jött, vége volna, pedig lelki meghasonlás nélkül nem tudok írni . . . Csüggedésem, önmegvetésem, szóval a lemondás egész poezise, elpuffogott a kék levegőégben, mint a rakéta . . . Hercegnő, ez művészi öngyilkosság volna! Tudom én, hogy van ez. Ott van egyik barátom, egy komponista, a ki akkor írta legszebb nocturne-jeit, mikor Zita grófnőbe volt szerelmes. A grófnő hozzám, a szerelmi bánatnak vége, a komponálásnak is vége, az én barátom nyárspolgárrá butult . . . Nekem pedig még sok írni valóm van. Most például elbujdosom Afrikába, hogy ott keresek írt szívem sebére, — ez természetesen nem sikerül. Az eredmény egy könyv, mely újra tíz kiadást ér meg s melyet tíz nyelvre fordítanak majd le. Az afrikai staffage feltűnést fog kelteni, — a gyarmati politika most divatban van, egy költőnek pedig mindig a divattal kell haladnia . . .

A doktor hirtelen elhallgatott, aztán kivette aranyóráját.

— Bocsásson meg, hercegnő, sietnem kell . . . Ne haragudjék, de láthatja, nem tehetem meg önnek azt a szívességet . . .

Levette tollas vadászkalapját, aztán sebes evezőcsapásokkal távozott. Mikor ladikja eltűnt a sziklafal mögött, a tó tükrén még hosszú ezüst barázda jelölte útját.

Alkonyodott. Az egész tájat hirtelen csodálatos biborfény árasztotta el.

A hercegnő, maga is karminszínből úszva, mozdatlanul állott a sziklán, mint egykor Ingeborg, mikor Frithlof gyorsjárású Ellidáját leste a parton.

Mit használ a nagyság és a dicsőség összes ragyogása, ha az emberiség szenved s haladásunknak vérező sziveken kell keresztül tiporni?

A XIX. század annyit köszönhet önmagának, hogy még azokat is önmagától reméli megnyerni, a melyeket eddig a végtelenség eszméjéül tett függővé a tudomány.

Hock János.

A halál angyala.

— Makama Salamon király mondatköréből. —

Irta: FRANKL L. AGOSTON.

A király és próféta egyszer, — imára emelt kezekkel, — fenhargon így szólt: „Én kegyes Istenem, — hadd lássa szemem, — mielőtt a halál — fagyva szívemre száll, — mielőtt pályám elérí véget, — hadd lássam az élet ellenségét, — barátként, nem rémes alakban.“ — E pillanatban — valami lebben — és gondolatnál sebesebben — ott egy alak áll; — elsáppad a király — és visszaretten — ijedten; — csakhamar ám — erőt vesz magán — s aggódva még, kérdi a baljós vendéget: — „Mi vezérel hozzám téged? — Látogató vagy-e te, — vagy azért jöttél ide, — hogy elvigy magaddal?“ — És válaszol a komoly nézésű angyal: — „Ne félj, idejöttöm látogatás, — semmi más!“

Azta vendégként a halál — a királyi lakba jár — és pedig — reggeltől gyakran estelig; — s a hányszor oda látogat, — a király megtud tőle sokat; — vigaszt ad neki bölcs elmélkedése, — világnak üdvös megvetése. — Elmondja itt-ott azt is szépen, — hogy miképen — jár el sokféle sürgős ügyében; — hogy a jámborok — sokszor egész sorok — mi módon szállnak a mennybe. — Előbb fehér selyembe — kell öltöztetni őket, — a buzgó hívőket, — méltóvá lenni örökre — a legmagasabb gyönyörökre; — és a fényes ruhát — dúis pézsmá-illat lengi át, — elvenni a sir dohos szagát. Ellenben a vad — gonoszokat, — a korhely czéda népet — ronda, tépett, — büzös ruhában szállítja pokol fenekére. — Elbeszélte: — „A végzet táblája — egyetlen gyöngyből vágva — égből egészen a földig ér, — ragyogó fehér — s terjed kelettől nyugatig. Angyal keze tartja óva — évezredek óta, Isten trónjától jobbra. — Sugárból készült, óriási tollal: — fénynyel írja be itt — az Úr végzéseit, — a mint kiszabja — mindnyájunk apja — az ember földi részét, — üdvét, szenvedését, — mindazt a mi megtalál, — legyen élet, halál, — korán vagy késve, — s a mi láthatatlan írással van az ember homlokára vésve.“

Egyszer, a mint — kimegy a halálnak angyala — hosszú vala — párbeszédük megint — vele szemben — a külsőteremben — a király meghittje jó; rá néz mereven, rajta felelji setét — tekintetét. — A mint tova lépdel az ember mellett, — támad nyomában fagyos lehellet; — vad félelemtől majd elenyészett — az, a kire nézett; sápadt, reszketett, — mint a beteg, — szinte megállott a szívverése, — azt hitte, mindjárt vége; — roskadt, remegett a lába, — mikor belépett a király csarnokába s odadölt a trón számolyára: — „Uram! küldj engem nyomba — távol Babilonba! Ép most vetett rám szörnyű szemet — a halál; — királyom, mentsd meg az életemet! — Legyen paripám a keleti szél, — mielőtt a halál angyala visszatér! — Kegyesen bölintva fejével — engedi a király, hogy a szellel — szolgálja tova szálljon — s a halál elől menedéket találjon.

Fogadván újból a látogatót, — különös választ adott a királynak ő — a következő — kérdésre: „Szemed

— mért nézle meg úgy hű emberemet? — S a halál angyala 'szólt: — „Mert bámulva láttam — a te palotádban, — az Úr nekem meghagyta bár, — hogy még mielőtt az óra lejár, — vegyem át — Babilonban. Sieték oda nyomban, — hogy ott találkozzam vele; — mert a halál szele — az emberi lelket csak ott töri le, — szárnyát csak ottan lengeti, — a hol a végzet engedi. És ő már ott volt, szememnek alig hittem! — Megragadám s magammal vittem! —“

Ábrányi Emil.

Elmélkedés a saját arczképemről.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Kedves barátom?

Nehéz dolgot kívánsz tőlem: hogy írjak valamit a saját arczképeimhez.

Az összes havi és heti képes-lapok szerkesztőivel jó viszonyban állván, gyakran vagyok abban a helyzetben, melyet az irodalomban úgy hívnak: *képmagyarázás*.

Ez annyit jelent, hogy a heti vagy havi lap szerkesztője átnyújt nekem egy finom papirosra lehuzott, felismerhetetlen sötét tömeget, melyre pl. az van rá írva: *Az erdő tavasszal*, s azt adja utasításul, hogy írjak hozzá egy negyven soros képmagyarázatot.

Most már az én fantáziám dolga, hogy ezt az erdőt rügyeztessem, tele rakjam bokrokkal, madarakkal, csuszómászó állatokkal, szóval olyan dolgokkal, amelyekről föltétlenül, hogy erdőben szoktak tartózkodni.

Mikor aztán a lap megjelenik, a szöveg és a kép szépen, közmegelegedésre összeillenek. Csak nagy ritkán történik meg, hogy a tulságos fantáziájú képmagyarázó jaguárt ordíttat az erdőben, az erdőről pedig rögtön látszik a képen, hogy Norvégiában van, s csöndes melancholiával nézi magát a fjordok vizében.

Ez a mesterség még csak hagyján; de mikor egy alvó macskát nyom a szerkesztő az ember markába, s azt adja utasításul, hogy arról tessenek egy történetet komponálni.

Hogyan találom én ki, hogy ez az adott macska mit tett, mielőtt elaludt? Miért aludt el? Mikor fog felébredni? Miért alvó macska egyáltalán és miért nem alvó oroszlán? Ezek a kérdések kóvályognak a szegény képmagyarázó fejében.

S véres verejtéket izzadva, hagyja a macskát aludni, s komponál egy történetet a gyerekekről, a gyerekekről áttér az egerekre, az egerekről a macskákra, s a macskákról általában erre az egy macskára, mely a képen alszik.

Az egerek éjjel szaladgáltak és cinczogtak a szobában; a gyerekek ettől nem tudtak aludni, s megkérték a mamát, hogy az öreg czirmost hozza be a szobába; a mama megtette, a czirmos megette az egereket, s most már nyugodtan alusznak a gyerekek is, meg a macska is.

Szerencsés az a képmagyarázó, akinek ébren levő macska jut osztályrészül. Egy ébrenlevő macskára min-

denféle drámát lehet komponálni; az alvóra csak ártatlan történeteket, legföljebb szörnyű álmokat.

Évek hosszú során át nagy gyakorlottságra tettem szert a képmagyarázatok terén, s ma már nincs az a fához kötött elefánt, melyből én a kelet-római császárság bukását ki ne tudnám mesélni. De ez a tudomány mind kevés ahoz, hogy az ember képmagyarázatot írjon a saját ábrázatához.

Életrajzot nem írhatok; s aki kíváncsi rá, várja meg Szinnyey József *Ötven ezer magyar író* című vállalatának R betűs füzetét, melyre körülbelül hetven év múlva kerítik a sort Szinnyey dédunokái.

Azután meg az írók életrajzai nem érdeklik a közönséget, mióta nem éhezünk és nem fázunk — vagyis inkább mióta nem romantikusan éhezünk és fázunk.

Annyit azonban meg kell jegyezni, hogy születtem Kisfaludy Sándorral egy vármegyében — Zalában, és nevelkedtem Prém Józseffel egy városban — Budapesten. Közbe huzamos időt töltöttem a Székelyföldön és Somogyvármegyében. Semmi különös tehetségnek a jelét nem adtam, s teljességgel nem értem, hogy gyermekkoromban apám mért fenyegetett többször azzal, hogy csizmadiának ad — mikor nekem a csizmadiaságra se volt soha tehetségem.

Koromra nézve megtagadok minden felvilágosítást. Néha, mikor a népszínházban ülök, s az újabb népszínműveket elszenvedem, kezdem magamat nagy embernek tartani, mert sohasem irtam népszínművet; de a nagyságnak ezt az érzését hamar lerontja az a tudat, hogy Petőfi Sándor, a nagyok legnagyobbika, az én koromban már halva volt...

Életem legkiemelkedőbb vonása az volt, mikor Párisban felmentem az Eiffel-toronyra. S ez egyuttal közös vonásom az emberiséggel, amire, mondhatom, büszke vagyok.

Kedves szerkesztő barátom! Mit akarsz még egyebet? Elég csunya vagyok ahoz, hogy az asszonyok érdekesnek találjanak, s elég fiatal ahoz, hogy a keringőt jól és kitartóan tudjam táncolni. Így a hölgyközönség részemen van, mert nem lehet olyan rossz tárczát írni, mely egy édes keringő alatt át ne változnék jóvá.

Még csak annyit, hogy bennem, mint *Tartarin*ben, két lény küzd folyton egymással: Sipulusz és Rákosi Viktor. Rákosi Viktor a versben dekadens, a drámában ibsenista, a regényben naturalista, de csak elméletben, mert van annyi esze, hogy rossz verset, rossz drámát és rossz regényt nem ír; ellenben nincs annyi esze, hogy jó verset, jó drámát és jó regényt tudjon írni. A másik lény, Sipulusz, ez a dolognak a könnyebb végét főgván, mindent fűrgén elír a másik elől, s így örökké ő a győztes.

Lám, ezt a levelet is Sipulusz írta meg. De azért majd nekem kell érte keringőzni.

Igaz barátod

Rákosi Viktor.

Román cz.

„Édes lányom, mi a bajod?
Fáj a szived, mért tagadod?
Farsang óta, a tél óta
Arczod mintha sáppadt volna.

„— Nem titkolom, nem tagadom...
Nincsen nekem semmi bajom.
A szívem meg kiért fájna,
Hisz senki se jár utánna?...”

„Nézz ki, lányom, az ablakon,
Nézd milyen szép lakodalom.
A vőlegényt ösmerheted:
A farsangon tánczolt veled.”

„— A vőlegényt jól ismerem,
A farsangon tánczolt velem,
Egyet, kettőt fordult velem,
Soha el nem felejtettem?...”

Szabó József.

A tornaversenyek.

A sáromberki kaszinóban nagy csődület támadt. Még a tarokkot is abba hagyták a legmegcsontosodottabb tarokkisták, az alszámvevő letette az ujságot anélkül, hogy mint rendesen, meggyőződött volna arról, hogy a lapot még most is ugyanabban a nyomdában állították elő, mint tizenöt esztendővel ezelőtt; az alagueristák nem törődtek a ferlauffal, a híres fiskális nem dicsérte többé azt a kitünően megírt vidéki levelet, melyről titokban mindenki tudta, hogy ő maga írta; szóval az általános figyelem egyetlen pontra összpontosult, arra, hogy mikor jó meg az orvos, aki kétségbevonhatlanul konstatálja, hogy a kaszinónak két régi s eddig köztiszteletben álló tagja megbolondult. A két kipécézett tag semmit sem tudott arról a riadalomról, amit előidézték, s folytatták a szóharczot tovább, úgy, amint azt egy negyedórával ezelőtt megkezdték.

— Hiába tagadod, mond az egyik, a földolog mégis a szerszám. Az a kemény rud, amelyen az izmokat megfeszítem; az a kötél, amelyen fölmászom; az a bak, amelyen átugrom; az adja meg az alapját annak, ugyszólván vázát, az aczélosító közegét, hogy magamat edzetté, fűrgévé, keménynyé tegyem. Valamint a gondolkozás, a szemlélődés maga okossá, éleseszívűvé nem teszi, hanem használatom kell hozzá különféle fogásokat, matematikai gyakorlat, könyvek olvasását, s azután az elmélkedést, egy a testedzés puha és lényegtelen, hogy úgy mondjam, magtalan marad, ha segédeszközöket hozzá használni elmulasztok. Ezért ezt kétségbevonni képtelenség, vagy szándékos vakság.

— De mindenesetre türelmetlenség így argumentálni, felel a másik sokkal nyugodtabban. Az arabok, az egyiptomi pusztákon a legszivósabb, legszebb, legerősebb népfaj, s gondolod-e, hogy a szertornázás alapján lettek azaz? A civilizálatlan törzsek általában nem tartoznak a gyöngé népfajok közé, s vajjon ismerik-e a gyűrű-hintát, ördögalmot és mászó rudat?

— Nem, de azok a törzsek mégis pusztulnak, s a gyöngé civilizált mégis kiszorítja őket minden helyről.

— Igen, mert lelövi puskával, mint a vadat. De ha civilizált kell, van-e nép, mely a civilizáció magasabb fokán állana az angolnál? S van-e, amely pirosabb, karsúbb, erősebb, szebb gyermekeket produkál, s minő nemzet hatalmasabb az angolnál, mely uralkodik az egész világon?

(— A vita kezd pikáns lenni! suttoznak a többi kaszinói tagok.)

(— De hol késik az orvos? Még valami bajuk támad.)

(— Kérem, itt vagyok. De csak hagyjuk őket beszélni.)

— Mi nem vagyunk angolok, s a majomszerű utánzásra nem adhatjuk magunkat.

— Hát németek vagyunk-e, s azokat utánozhatjuk-e majomszerűleg?

— A szertornázás fényes sikerei mentik az utánzást.

— A szabadban, természetesen gyakorolni magunkat sokkal észszerűbb s még fényesebb sikereket mutat-hat föl.

(— No, orvos ur, hát ezek nem bolondultak meg csakugyan? Jó lesz egy kis gyógyító zuhany?)

(— Nincsen ezeknek, amint látom, semmi bajuk. De hát mi is volna?)

(— Még ebben a kaszinóban egyébről, mint helyi pletykáról és országos meg nagyvilági politikáról soha sem vitatkoztak. Ezek hát vagy bolondok, vagy mi vagyunk bambák?)

(— Dehogy. Mi nagyon okosak vagyunk, az bizonyos, nemde? De, hogy nekik egyébre is van egy kis eszük azért, még nem bolondok!)

... S jó szerencse, ha minden kaszinóban akad a jövőre egy olyan orvos, aki meg fogja magyarázni atyjafainak, hogy másról is beszélni, mint az albiró felsüléséről, a számvevő kutyájáról és Vilmos császár köszöntőjéről, még nem örültség, nem is hazafiatlanság, de a legbölcsebb dolog a világon, mert közvetlenül megelőzi azt, ami a magyar a nemzetnek sokkal óriásibb hasznára fog válni, mint minden korteskedés, pletyka vagy másféle szórakozás. Megelőzi pedig az ifjuság testi nevelésének helyes mértékben érvényesülését, s áthidal egy nagy űrt, mely hazánk ifjuságának fejlődésében rendkívül érezhetően tátongott. Ez az űr pedig az, hogy iskolánk modern tudományos intézetekké lévén egyszerre átmenet nélkül a testi nevelésre, lemásoltuk a német torna-rendszert, s azt részben be nem vette a természetünk, részben olyan immel-ámmal cselekedtük, hogy se haszna nem volt, se fejlődésére semmi kilátás nem nyílt. Csáky Albin gróf miniszteré s az ő államtitkáráé, Berzeviczy Alberté az érdem, hogy valahára ezen a téren is megtörténik az első nagy, döntő lépés, a pünkösdi országos torna-verseny, amelytől még akkor is nagyon sokat várhatunk, ha kellő siker koronázni nem fogja. Mert akkor támadni fognak olyan viták, a minőt fönt jeleztünk; kisérletek és gyakorlatok, tisztulni fognak az eszmék; a protegált rendszerek hibái ép úgy ki fognak tűnni, mint a lenézettek előnyös tulajdonságai, figyelem fog fordulni az ifjuság testi nevelésére, a torna órák nem lesznek többé fölösleges »kinzások«, a szabad gyakorlatoknak több időt fognak szentelni, az ifjuság erős és ép lesz, a nemzedék nem satnya; a felnőttek, kik lassankint veszíteni fognak nálunk is abból a pöffeszkedésből, amely még most azt hiteti el velök, hogy a fullasztó kaszinók és kávéházak levegőjében kártyázni méltósággal teljes, míg künn futni egy kis versenyt a napon, vagy épen labdázni, amint az angolok, akik pedig csak elég komolyak, s megteszik még akkor is, ha már az állam ügyeinek élén állanak, mint miniszterek és képviselők — gyermekek. Ezért rendkívül fontos az ideai pünkösöd, akár lesz sikere akár nem, mert túl leszünk azon a »premier pas qui coute«-on, a többijön önkényt, ellenállhatlanul, amint nem lehet megakadályozni, hogy egy rozoga épületet el ne öntsön a friss levegő és a napvilág, ha már egyszer rajta ablakot nyitottunk.

Könnyen a dolog menni nem fog, az bizonyos, amint már az eddigi történetekből látjuk, de valamiképp és

idővel mennie kell, mert szükségét érzi az egész ország. Hogyan tornáztassuk ifjainkat? ez a főkérdés. A német szertornázással, a francia rendszerrel, vagy az angol játékokkal? Mind a háromnak meg van a maga előnye, mely különösen abban is nyilvánul, hogy a nemzeti sajátosságokhoz van idomítva, de azzal a tulajdonsággal is bír, hogy a mi géniuszunknak mindenben természetszerűleg meg nem felel. A szertornázás nagyon hasznos dolog, de olyan fegyelmet, annyira gépies engedelmességet, rendszeres, aprólékos babrálást, sőt bizonyos mértékben durva erőszakosságot igényel, melyet a szabad, nehezen fegyelmezhető, vidám, pezsgő kedélyű magyar természet be nem vesz. A francziák sokat eltanultak az angoloktól, s a maguk chauvinismusának megfelelőleg főképp az iskolai tanzászlóaljakkal, s olyan fajtájú boxolással, amely üt ököllel és rug lábbal, tetézték meg. A fegyveres sühederek aztán, ahol lehet, szuronyszegezve kergetik ki a népszerűtlen tanárt az iskolából, s játékból akkorákat rugnak egymáson, hogy kárt tesznek önmagukban és társaikban — még a jövőre nézve is. A katonásdi pedig nálunk is ép oly kevésbé lehet népszerű, mert nevetséges is, mint az öklözés, amelyet a fegyveres magyar még némi joggal lenéz. Az angol szokások főalapja az, hogy mindig a szabad levegőn folytatja gyakorlatait, ami már magában véve elsőrendű tulajdonság a fölött, hogy amikor a futkározástól, erőfeszítéstől legjobban megvan erőltetve a tüdő, leginkább kitágult minden porus, akkor nem szívja magába a szervezet sem az állott, félig elhasznált, tehát mindenképp káros levegőt, sem azt, mely a tornaterem porondjától, legyen az akár homok akár cserhaj, idegen anyagokkal van megtelítve. Az angol rendszernek két főelőnye, a szabadlevegő és verseny, legnevezetesebb tulajdonságai pedig, hogy játékaik mindig mulatságosak. Nem lehet vidámabbat, kedvesebbet képzelni, mint egy naivnak látszó, de minden tekintetben férfias, és nagy erőt igénylő labdajátékot. Az a futkározás a gyepen, a labda kergetése, az erő és ügyesség mérkőzése nemcsak izomerejére hat mindenkinek a legjótékonyabban, de kedélyét is üdíti, fölfrissíti, megpihenteti s mikor a napi élet gondjaitól agyát, szívéit kitartozza, ugyanakkor nemcsak aczélossá teszi minden támadó baj ellen magát a szervezetét, de ad neki bizalmat önmagához, erőt a küzdelemhez a jövőben.

Hacsak egy pillanatnyira összehasonlítjuk a glédába állított francia fiúkat, akik mint a gép-darabok, úgy mozognak és rángatóznak parancsnokaik jelszavaira az iskolai tanzászlóaljban; vagy a németeket, amint a függő hintán verejtékes erőmegfeszítéssel igyekeznek forogni, hogy a karjuk, lábuk kimarjul, s a vezető mindig azon sápitozik, hogy valamelyiknek ina nem pattan-e el, csontja nem törik-e a nagy megfeszítés következtében; s az angolt, aki nevetve, neki pirulva, vidám kiáltozással rugja a »foot ballt«, vagy nagyokat szökve ütögetimagasra a lawn-tennis labdáját; nem habozhatunk választani magunknak e három rendszer közül. S amikor arról volt szó, hogy az országos tornaversenyeket az egészséges test-edzés fejlesztése érdekében meghonosítsák nálunk, mégis erős küzdelmet kellett a három rendszer hiveinek egymás között vívniok. Igaz, hogy a francziák leghamarabb kiestek a számbavehetőik közül. De a németek, az »ósdiaik« annál erősebbek voltak, bár erősségük csupán az volt, hogy a német utánzás révén nálunk tényleg az ő rendszerük van legjobban elterjedve, bár nagyon tökéletlen utánzásban; és az, hogy az angol rendszert egyáltalán nem ismerték, tehát a mellett nem is buzoghattak valami nagyon. Az angol ellen fölhozzák azt, s ezt némi joggal, hogy a labdajátékok tulajdonképpen csak egy tizedrészét képezik az ő tornázásaiknak, míg a többi rész fölötté költséges, a mi vagyoni viszonyaink között alig lehet

általánossá; lévén a lovaglás, veloczipédezés, csónakázás tényleg olyan sport, melyek jelentékeny anyagi áldozatok nélkül sikerrel nem folytathatók.

De marad azért angol játék elég, ami szükséges, hasznos is: ezek a futkározás a szabadban, az uszás nyáron, a korcsolyázás télen, az átmeneti időkben pedig a nagy gyalogolások. Ezekhez nem kell szerszám, ezek szükségesek, szépek és rendkívül hasznosak, s a mi fő, mindig szabad levegőn gyakorolható mulatságok. A közoktatási miniszterium, amikor elrendelte az iskolai korcsolyapályák létesítését, már megtette az első hatalmas lépést az angol rendszer inagurálására; a tornaverseny rá a második, s ámbár ebben a német felvonulások, parádés kommandóra rugdalózás még jelentékeny szerepet játszik, a reformerek támadása kétségkívül csakhamar általánossá fogja tenni az angol játékrendszert, minthogy a társadalomban is sokkal nagyobb iránta a rokonszenv, mint a többi iránt.

Ámbár az a mi társadalmunk!

Ez is a kezdetén van még a tisztulásnak és a kiforrásnak, s gyakran azt sem tudja, hogy mit tesz, — különösen ebben az irányban. Alakult egy okos, józan, praktikus angol elvekre alapult club egy kitűnő főúr kezdeményezésére, hogy atletikai gyakorlatokat folytasson; fejlesszen és tegyen általánossá, s nem tud bölcsebbet tenni, mint hogy a saját lételét felekezeti gyűlölködéssel teszi posványossá, ami pedig az angol fölfogástól olyan távol van, mint a hold mi tőlünk. Az orrunk előtt folyik a hatalmas Duna, alkalmasan, kínálkozóan arra, hogy rajta a csónakázó ifjuság ezrével hemzsegjen: s csónakázó egyleteink olyan szűklelkűek, annyira exclusívek, s ennek következtében drágák is, hogy nincs ötven csónak, amivel ifjuságunk azzal a gyönyörű sportnemmel fejleszthetné magát. Egy erősebb, hatalmasabb ilyen együletünk van, a tornászoké, s ezek is féltékenyek a befolyásukra, a tekintélyükre, s a helyett, hogy tagjaik számának erejével szívesen támogatnának minden rokon, bár más irányú, de velök egy célra törekvő egyesületet, féltékenyek mindenre, mely velük tökéletesen egy elvet nem vall, türelmetlenek, izgatottak s minden követ megmozdítanak, nehogy a vezetés dicsősége kezükből kiessék.

A tornaünnepély szervezésében a sokféle áramlatot összeegyeztetni, az ellentéteket egy kalap alá szorítani, a haladás, ujtás ellenségeit lecsillapítani mégis csak sikerült valahogy a közoktatásügyi miniszterium derék vezérfőúrjainak. És sokat várunk ettől a versenytől azért, mert e tekintetben nagyon sokra van is szükségünk. Még alig mondható meg, hogy mikép, de kétségtelenül meg fogjuk találni azt a rendszert, mely nemzeti tulajdonságainknak legjobban megfelel, s elősegíti az ifjuság testi nevelését, mely nélkül szellemfejlesztés el nem képzelhető.

Az uszás, gyalogolás, korcsolyázás már ugyis kedvencz foglalkozása az ifjuságnak, s ha a vezetők gondoskodnak arról, hogy ezt rendszeresen, gyakran, felügyelet alatt s bizonyos versenygéssel tehessék, azt az angoloktól már átvettnek is tekinthetjük. A labdázás is tökéletesen megfelel a mi hajlandóságainknak, s ebben még utánoznunk sem kell a költséges s némely tekintetben nagy erőfeszítést, vagy épen hosszú iskolázottságot igénylő labdajátékokat, minthogy vannak rendkívül szép, mulatságos és minden tekintetben megfelelő labdajátékaink, aminő a »bennforgó«, »kifutó« vagy »méta«, a »kapó«, stb. Csakhegy eddig az olyan diákokat, a ki labdázott, a vaskalaposok »pajkosnak«, »betyárnak« nevezték, ezentul aki nem labdázik, annak a neve lusta, renyhe lesz, s vajha elérnök mihamarább azt az időt, amikor az olyan gyermek, aki az ilyen mulatságokban részt nem vesz, ép úgy kap rossz kalkulust, mint az, aki süvölvény létere nem érti meg teljesen az »alkotmánytant.« S hogy az

angol versenyek és szabad gyakorlatok iránt minő élénk egészséges érzék nyilvánul országszerte már ma is, mutatja az, hogy a tornaversenyekre jövő 81 iskolából 2600-on felül jelentkeztek a versenyekre, akik a tornázásokban részt nem vesznek úgy, hogy a versenyekre pályázó csoportokat 90%-kal le kellett szállítani, mert nincs rá hely.

Igy hát — »vogue la galère!«

Tiszta szívéből üdvözljük az első tornaversenyt, s létesítéseért az egész országgal együtt mondunk érte hálát Csáky Albin grófnak.

Adorján Sándor.

A nászutazás.

Elbeszélés. JULES SIMON-tól.

Kétféle tanár van Párisban, főleg az egyetemi tanárok közt: olyanok, a kik arra törekszenek, hogy a tanárságtól szabaduljanak, aztán olyanok, a kik büszkéek foglalkozásukra és el vannak ragadtatva tőle, szemhatáruk nem terjed túl iskolájukon. Mondhatnám, hogy az utóbbiak bárgyuk, az előbbiek pedig ostobák; de önök bizonyára mindjárt azt is akarnák tudni, hogy melyik osztályba tartozom én. Tegyük föl, hogy ostoba voltam, s ne beszéljünk többé a dolgról! Éppen ez az eset Taupin urala is.

Magunk közt monsieur Taupinnak neveztük őt, s a kik kedvelték, sohasem szolították másképen. — Hogy vagy monsieur Taupin? — Ó mindig azt felelte: Nagyon jól. Mert izmos egészségnek örvendett; optimizmusa pedig még izmosabb volt az egészségénél is. Azt hiszem, még akkor is jól érezte volna magát, ha láz vagy idegzsába kinozza; de sohasem volt a legkisebb baja sem. Kővéres piros-pozsgás urí ember volt; mindig vidám, mindig mosolygó. A megtestesült boldogság. Pedig mr. Taupin mindennap öt órát adott a Stanislas-kollégiumban. Az ötödik osztályban tanított, a hol erősen magolják Cornelius Nepost, a kit bizonyosan rettenetesen unalmasnak találhatnak önök. Járt neki ezért 166 frank és 60 centime havi fizetése, minekutána már három álló évig tanított az E'cole normaleban s megnyerte a kollégiumi segéd-tanár czimet. Én akkor Cousin ur segédje voltam, a Sorbonneban és ő nagyon sajnálkozott, hogy átugrottam a lyceumi tanfolyamon. »A másodfokon való tanítás, szokta volt mondani, arcját felfujva, az a sajátképeni tanítás«. Külömben legjobb barátom volt.

Mindennap hosszú sétákat tettünk együtt, miután megebédeltünk Flicoteauxnál, a mi 70 centimebe került. Ilyenkor elmondta azokat a nagy eseményeket, melyek életében történtek.

Egyszer azonban egész héten át nagyon megváltozottam láttam Taupinemet. Szórakozott, révedező volt, csak foghegyről beszélt kedvencz tanítványáról, Guibouret-ről és vetélytársáról Tabériaúrról. Egy napon arról értesített, hogy nem ebédelhet velem, egyik tanítványa meghívta szüleihez. Ez nagy ujság volt! Szerettem volna a nevét tudni, de ő kitért minden felvilágosítás elől. Tréfálózni kezdtem, de ő hidegen fogadta a tréfát. Mi baja lehet? töprenkedtem magamban. Nem szüntem meg töprengeni az esemény fölött, mialatt szokott sétámat végeztem, először egyedül. E nagy eseményt követő napon 27 krajczáros keztüben, fehér ingben és friss suvikszolásu cipőben jelent meg Flicoteauxnál. Észrevette, hogy csodálkozva nézek rá. »Nos, mondá, fülig elpirulva, majd elmondom séta közben, mi történt«. Nem szólt egy kukkot sem az egész ebéd alatt, és magam sem találtam anyagot a beszédre. »Ez az ember nősül, gondolám; de hogy tör-

ténhetett ez?« Nem képzelhetem Taupinről, hogy szóba állhat más nővel, mint valamelyik tanítványának anyjával.

De hát a tanítványoknak nem csupán anyjuk lehet, hanem nővérük is. Leczkét adott Guibouretnek. Csupa barátságból; fogadni mernék rá. Guibouretné szűkösen élt két gyermekével abból a nyugdíjból, melyet a Saint-Sulpice egyháztól kapott, a hol férje karnagy volt. A két nő igen hálás volt iránta. Végül nagyon kezdtek ragaszkodni hozzá; mert lehetetlen volt meg nem szeretni a jó lelket. Taupinnek nem volt családja. Még anyját sem ismerte. Atyja azalatt halt meg, hogy ő ösztöndíjas volt a Stanislas-kollégiumban, mert ő a kollégium gyermeke volt s annak falai között tölté életét. Mikor az E'cole normaleba lépett be tanítóként, akkor is a Stanislas-kollégiumban töltötte szabad idejét, együtt evett a felvívázókkal s velük ment rendszeren sétálni. Mikor letette a tanári vizsgát, felajánlották neki az ötödik osztályt Rouenban, de inkább elment elemi tanítónak, csak hogy a Stanislas-kollégiumtól ne kelljen megválnia, végre megkapta az ötödik osztályt, a melyet marsallbotjának tekintett. Soha sem jutott eszébe, hogy királyi kollégiumba lépjen át, pedig ez az előléptetés megkészszerzte volna fizetését. De elhagyni a Stanislas-kollégiumot, annyi lett volna, mint elhagyni az atyai hajlékot. A portás, a teremgyelő barátai voltak. Az igazgatót atyjának tekintette. A kollégium apraja, nagyja utánna szaladt az utcán, hogy üdvözölhesse, hogy megszoríthassa kezét, hogy megsimogassa arcukat. Nem érzett hiányt semmiben, csak egy kis nyájas otthon kellett volna neki.

Megmertem volna esküdni, hogy Guibouret kisasszony tette meg az első lépést, mert Taupin nem merte volna rá emelni szemét különös engedelem nélkül. Mikor azonban már megvolt a szabadsága, csacska lett, mint a szarka. Megismertette Guibouret kisasszonyt mindazzal, a mi az osztályban történt. A kisasszony, mint egy karnagy leánya, jó zenéi képzettségben részesült; Taupin pedig — ritka dolog egy ilyen sorsu tanítónál — kitűnően gordonkázott. Azt hiszem, hogy duokat játszottak; a vége pedig az lett, hogy összekeltek.

Taupin barátom derék ember volt. Egyszerre egy olyan család fejének látta magát, mely szűkölködve élt. A 166 frank alig futotta ki, hogy minden szükségét kielégítsen. Igaz, hogy Guibouret Charles jól tanult; de még csak ötödikbe járt. Messze járt még attól, hogy tanára legyen az ötödik osztálynak a Stanislas-kollégiumon. A jegyesek azt határozták, hogy Leo majd latin leczkéket fog keresni, Léonie pedig zongora- és ének-órákat ad. Olyan rózsásnak látták a jövőt, hogy még nászútra is eltökélték magukat.

Az anya mindenféle ellenvetést tett. Nem kell bolondságokon kezdeni. Mire való az, hogy Taupin szabadságot kérjen! — Megfeleltek mindenre. Csak a legközelebbi tengerpartra mennek. Nem tart tovább a szabadság három napnál. A legkisebb vendéglőbe szállnak. Soha sem követnek el több bolondságot, csak most az egyszer.

Szóval elhatározták, hogy három napot Rouenban fognak tölteni. Az olvasó képzeletére bízom, micsoda örömeik voltak utközben. Még egyik sem járt ilyen messze életében; mindegyik most fődözte fel a természetet.

Este érkeztek meg, s egy normandiai suhancz azonnal elfogta és egy félreeső utcában álló kis fogadóba vitte őket.

Párisban jól megreggeliztek, hogy megtakarítsák az ebédet. Csak nyolcz óra volt. Legelőször is megakarták nézni a várost. Látni akarták a szép épületeket, magazinokat. Ajánlották nekik, hogy menjenek a Boieldieu

térre, aztán az igazságügyi palota felé térjenek vissza, mely éjjel tündéri látványt nyújt. »Előbb rendbe kell szednünk öltözetünket«, mondá Leonie és előszedte uti-táskájából a mire szüksége volt. Azután így szólt Leohoz: »Borotválkozzál meg hamar; nem szenvedhetlek ilyen szakállasan«. Taupin keresni kezdte borotváját; de kiderült, hogy otthon felejtette. »Ez borzasztó! — Siess, siess, borotválkozzál meg hamar!« — De akkor magadra maradsz itt! — Szép dolog! — Nincs zár az ajtón. — Hagyd itt a késedet, majd bereteszelem vele az ajtót, akkor biztonságban leszek. Hanem siess!»

Taupin lement és kérdezősködött merre van a borbély.

Nevettek ezen a párizsin, a ki este nyolcz órakor borotválkozni akar, még pedig csütörtöki napon. Rouenban s nevezetesen e szállóban nem borotválják csütörtökön a vendégeket. Vasárnap van az általános borotválás, a gazdagok pedig szerdán borotválkoznak. Hanem utasították, hogy merre keressen borbélyt. Menjen jobbra, azután ismét jobbra, végre balra. Jobbról az első házak egyikében lakik a borbély.

Ez ugyan elég homályos utbaigazítás volt, de gondolta, majd csak eligazodik; bizonyosan ott lesz a czimere. Künn lóbál a réztányér. Hanem sokkal tovább húzódott az utja, mint előre gondolta; végre azonban mégis megpillantá a réztányért, mely egy rud végén a szélben himbálózott fura nyikorgással. Hanem a bolt be volt csukva. Ez aztán a pipa! Keresi a csengetyút; keresi a kapust. Nincs kapus Rouenban, csak az új városrészekben. Nincs csengetyű. Kopog; de nem felelnek neki. Ujra kopog. Ekkor egy rendőr megszólítja: »Mit akar itt az ur?« — »Látja. Be akarok menni . . . borotválkozni . . .« »Ön nem fog bemenni. Nem fogják megborotválni. Menjen isten hírével . . . Semmi ellenmondás . . . Ön gyanus, fiatal ember; és ha tovább is folytatja a zörgetést, letartóztatom«.

Taupin látva, hogy baj lesz, udvariasan megemelte a kalapját s elmondá a rendőrnek, hogy ki és mi járatban van. A rend őre meglágyult. »Uram, szolt tekintélyes ábrázattal. Ezek az apró borbélyok csak reggel szoktak borotválni. De jöjjön, majd elvezetem egy fodrászhoz«. És ugy történt. Sohasem csinosították ki barátunkat olyan fényűzéssel és finoman. Mindenütt tükröt, gázvilágítást látott, illatszereket a márvány asztalkákon; puha, forgó zsolyéba ültették, fehér köpenybe bujtatták. Mikor megnézte magát a műtét után, úgy találta, hogy csinos fiu. Nem sajnálta a husz sout, amit kértek, és kifizette, aztán elindult, hogy fölkeresse elérvult édes párját. A vágy, hogy mentől előbb élvezhesse csókját, meg az attól való félelem, hogy szemrehányást fog kapni hosszú kimaradása miatt, sietésre ösztönözte. Hanem egy szerre megállt, szöveget ütött a fejébe: hogy vajjon helyes irányban megy-e?

Körültékkintett. Egy kis utcában volt, melyet alig világított meg két egymástól távol álló lámpa, melyek szaggyaló fénye a szemző esőn keresztül átszűrődött. Seholy egy bolt, seholy egy járó-kelő. Mintha utvesztőbe tévedt volna. Mindenekelőtt ki kellett keverednie ebből a homályból. Visszafordult, abban a hitben, hogy nem-sokára megint ott lesz azon a nagy világos téren, melyet az imént elhagyott; de csakhamar látta, hogy egészen másfelé jár. A messzeségben felet hallott ütni, majd egy századnak tetsző idő múlva háromnegyedet. »Kilencz óra lesz. Mit csinál a feleségem? Mit gondolhat?«

Egy pillanat alatt átérezte helyzetének borzalmaságát. Hogy találjon rá arra a fogadóra, melynek nevét sem tudja, egy tized rangú kis korcsmára, oly reneteg városban, mint Rouen, mikor még az utca és a városrész nevét sem tudja, ahol a korcsma áll? Hiszen az bizo-

nyos, hogy reggel mindent rendbe hozhat a rendőrség közbenjárásával; nincsen vadonban. De holnapig várni — az egy örökkévalóság! Addig kárhoztassa azt a drága gyermeket nyugtalanságra, aggodalomra, abban az elszigeteltségben, menyegzőjük napján! Meg kell örülnie. A mint futott, érzé, hogy szédül a feje.

Végre lépteket hall az elhagyott utcában. Egy arramenő ember. Meg akarja szólítani, de abban a perczen eltűnik egy mellékutczában. Követi vaktában. »Uram, kiáltja teljes tüdejéből, uram, én eltévedtem. Legyen olyan szives, igazítson útba. Uram!«

De be kellett látnia, hogy vagy műveletlen, vagy poltron emberrel van dolga, mert az nem hallgatott rá. Az az ember oly gyorsan szaladt előtte, mintha azt hitte volna, hogy egy részeg vagy gonosztevő üldözi. Legjobb lesz mégis, ha követi, gondolá Taupin. Akkor legalább nem kell tévelyegnie. Ez az okoskodás egészen helyesnek látszott előtte. Egy perc múlva már csakugyan kikerült a homályból s vakító fény vette körül. Egy nagy színház előcsarnokában találta magát. Ah, végre-valahára emberek!

Pillanatnyi örömét azonban egy mardosó gondolat rontotta meg. Nem tudta a szállója nevét, sem azt, hogy melyik utcában van. Ugy rémlett neki, hogy az nem lehet messzebb ötven-hatvan lépésnél. Zsebébe nyult, hátha oda gyúrta a korcsmáros atresszét, mikor a vasuton elfogta őt. Idegesen kutatta össze zsebjeit. Hiába. Csak egy kis erszény, benne negyven frank (nyolczvan volt, de felét Léonienak adta, mert félt a tolvajoktól); egy jegyzőkönyv, a melybe iskolai jegyzeteit írta; egy kis uti kalauz, végre a Petit Journal. Mit csináljon? Sorra nézi az embereket, a kik elmennek előtte, talán talál olyan derék, becsületes embert, a ki tanácsot ad neki. Többekhez közeledik, de egy-egy visszataszító pillantásuk elvágja szavát. Végre bátorságot vesz és megszólít egy jó képű öreg urat: »Uram!« De a jó képű öreg fagyosan tekint rá s megvetőleg dob neki egy-két sous pénzt. »Nem kérek öntől alamizsnát, uram. Nem vagyok koldus. Tanár vagyok!« — Kárba veszett fáradság. A másik, talán szégyenelve tévedését, sietve távozik és eltűnik.

Taupin, a kinek tökéletesen meg van zavarodva a feje, s a kit a sok lőtás-futás is izgatottá tett, leül egy padra s elgondolkozik. Lehetetlen megtalálni a fogadót, ha nem tudja a nevét. De hát hogy tudja ezt a nevet? A pályaudvarban öt vagy hat omnibusz és legföllebb öt vagy hat lakás-szerző állt. Ezek a lakásszerzők bizonyára mindig ugyanazok. Ezek bizonyosan tudják azt a néhány korcsmát, melyek közt az övének is kell lennie. Akkor aztán fogad egy bérszolgát s végig kísérteti magát egyik fogadótól a másikig, a mig csak meg nem találják a keresettet. Aranynyal jutalmazza azt, a ki oda vezet, nem gondolhat többé takarékoságra. De nem szabad tovább is nyugtalanságban hagynia szegény Leoniet, a ki most magányosan és remegve kénytelen tölteni a nászéjszakát.

Most, hogy kitalálta a módját s biztosnak látta a sikert, egyszerre megvigasztalódott. De vajjon nem ment-e el az esze? kérdé hirtelen magában. Nem veszhet el az ember olyan városban, mint Rouen. Hiszen van itt rendőrség, mely minden korcsmát ismer. Először is ahhoz kell fordulnia. És lám épen jó, a színház előtt ott sétál egy rendőr. Odamegy. Megemeli udvariasan kalapját s megszólítja: »Uram!« De hirtelen meghökken; ráismer arra a rendőrre, a ki a fodrászhoz kísérte. Mily véletlen találkozás! A rendőr is ráismer. — »Megint ön?« mondja olyan hangon, mely éppen nem nevezhető barátságosnak. »Igen, én vagyok. Nagy szolgálatot tehetne nékem.« Elmondja történetét; de két megjegyzést tesz, hogy az meglepően valószínűtlen, meg azért mondja el, hogy

szánakozást keltsen sorsa iránt. Belekeveredik, beleszédül, dadog, meg sem lehet már érteni szavait. »Olyan vagyok, mint a részeg,« mondja akkor, mikor a rendőr is ugyanerre a gondolatra jut. »Majd kimagyarázhatja magát az őrszobában,« mondá a rendőr, nyakon fogva őt. Az őrszobába! Mint egy gonosztevőt vagy csavargót! Az őrszobába; a Stanislas-kollégium tanárát! A rendőr el akarja vonszolni. A szegény ember ellenkezik. »Nincs joga engem letartóztatni, mondja. Semmi bűnt sem követtem el. Nem kérek alamizsnát. Becsületes foglalkozásom van, be tudom bizonyítani. Van nálam pénz. Egyetlen balesetem, hogy nem találok meg azt a fogadót, a hol megszálltam. Önnek segítenie kellene, hogy rátaláljak; ez kötelessége, a helyett, hogy sértegessen.« Ugy látszik, hogy ékesszólón beszélt, a mint nekem későbbben mondá. A rendőr elbámult. A köréjük sereglett járókelők is beleavatkoztak: »El kell kísérni Dauphin urhoz! Vezesse Dauphin urhoz.« — »Igen, igen, vezessen hát Dauphin urhoz!« Ki lehet az? tanakodék. Bizonyosan a rendőrbiztos.

Elvezették hozzá. Csakugyan a rendőrbiztos volt, a ki épen inspekziós volt a színházban. Taupin, a ki már rendbe szedte gondolatait, világosan és határozottan beszélt vele. Látta, hogy meghallgatja a rendőrbiztos; tehát biztosnak hitte a sikert.

»Uram, szólt a biztos, miután hagyta, hogy addig beszéljen, a mig neki tetszik, s miután megvizsgálta zsebjeit és erszényét, — hiszek önnek.« Erre a szóra a szegény Taupin nem állhatá meg, hogy melegen meg ne szorítsa kezét. »Hiszek önnek, de ügye mégis nagyon nehezen bonyolítható le. Eltart huszonnégy óráig; mondá aztán, hogy látta, mennyire elszomorodik Taupin. Holnap a rendőrség közbejöttével okvetlenül rá fogunk találni Taupinné asszonyságra. A mit ma este tehet...«

E pillanatban nagy zaj szakította félbe a beszédet. Hirtelen feltárult a folyosó ajtaja és többen kiabáltak: »Biztos ur? Dauphin ur! Az igazgató kéreti!« — »Várjon itt rám!« mondá Dauphin és kiszaladt. De csak pár perczig maradt oda. Csakhamar jött, felhevülten. »Borzasztó dolog; mondá. Egy zenésznek soloja van a negyedik felvonásban, és nem tud játszani; meg kell nyugtatnom a közönséget, ez pedig nem kellemes feladat. Itt a czimem; keressen föl holnap és mindent rendbehozunk.«

»Azt hittem, hogy újra kisiklik a kezem közül, beszélé nekem Taupin, mikor elmondá kalandos nászutját, de genialis ötletem támadt. Zenész kell? kérdém, Micsoda hangszer? — Gordonka. — Biztos ur, mondám visszafojtott hévvel, merem mondani, hogy magam is az vagyok; meglehetősen gordonkázom. Én kísértem Marimon kisasszonyt a legutóbbi hangversenyen, melyet az V-ik kerület szegényei számára rendeztek. Ha megmenthetem a mai bevételt...«

Nem engedték, hogy befejezze. A biztos karon fogta és beczipelte az igazgató szobájába. Előhozták a gordonkát. Taupin játszott rajta egy futamot. Az igazgató félbeszakította. »Minő díjat kíván?« »Semmit sem kérek, csak tegye meg a biztos ur azt ma este, a mit holnap reggelre ígért és kész vagyok mindent játszani, a mit akarnak.« »Nem ígérhetem meg, hogy sikerülni fog, mondá Dauphin; de szavamat adom, hogy nem kimélek semmi fáradságot sem, hogy czélt érjünk meg ma éjjel. Holnap biztosan sikerül.«

És Taupint egy szempillantás alatt keresztülhajsolták néhány folyosón, végre betolták egy ajtón; egyszerre a zenekarban találta magát, a hangjegyes polcz előtt. A zenészek körülvették és hálásan üdvözölték. El volt ragadtatva, hogy nevéen szólították, de nem volt ideje sokat gondolkozni, felhangzott a hármas kopogás,

s ettől a pillanattól fogva teljesen átadta magát a hangjegyeknek. Várták a solot. Nagyszerűen sikerült. »Léoniera gondoltam,« mondá nekem. Elhalmozták tapssal. A hegedűsök a vonóval csapkodták a polczokat. A közönség harsogva megujrázta! És Taupin nem kéreté magát. »Ah! ha akarná Taupin ur!« szólt az igazgató, odanyujtván neki a kész szerződést. De ezek a szavak visszarántották a szomorú valóságba. »Három ügynököt mozgósítottam, mondá a biztos, de semmire sem mentek, Dauphin ur. Aludjék ma éjjel máshol. Jőjön el irodámba hét óraker, akkor szolgálatára állok és Taupinné asszonyságot karjaiba fogom vezetni.«

Nagyon drágán fizette az engedélyt, hogy egy szálló közös szobájában tölthette az éjt. Mondani sem kell, hogy nem birta behunyni a szemét. Hat óraker már ott volt a rendőrségen. A mint Dauphin ur megérkezett, rögtön rárohant.

»Egy kis türelemre kérem; mondá a rendőrbiztos. A központi rendőrségnél van az ügy; meg kell várnunk, a mig onnan referálnak. Nyolcz óraker megjött a kiküldött ügynök. — »Nos?« szólt Taupin.« — »Őn a *Szép normandiai almához* címzett fogadóban, a Verderette-utcában szállt meg. Jó messze van innen. Akar kocsit fogadni? — Kétségkivül. — Majd elkisérem.« Egy sereg apró utcán hajtottak keresztül; borzasztó hosszúnak tetszett a szegény Taupinnak. Utközben a rendőrbiztos odaszólított egy ujságárust és megvette a *Petit-Rouennais*t, átfutotta, azután odanyujtá Taupinnak: »Olvassa!« — »Nincs bátorságom rá, hogy elolvassam.« — »Milyen gyermekes ön! Hiszen viszont fogja őt látni. Olvassa csak!« Taupin oda nézett a lapra, lángot vetettek a betűk előtte: »*Taupin ur a roueni nagy színházban.*« Minő botrány! gondolá. De azután biztatgatá magát: több Taupin is van a világon. »De hát hogy tudhatták meg a nevemet, uram?« — »Az igazgató falragaszt nyomtatott az alatt, hogy ön helyet foglalt a zenekarban. Abban az is el volt mondva, hogy ön egy párisi nagy kollégiumnak a tanára, a mit nagyon rosszalok.« Taupin lehorgasztá fejét és búsan mondá: »El vagyok veszve. El fogom veszíteni állásomat.«

Megérkeztek a *Normandiai szép almához*. »Hol a nóm? hol a feleségem?« — »Elutazott. Nem is tehetett jobbat, legalább nem kell látnia, hogy rendőri fedezet alatt jön haza.« A szegény Taupin nem hallott többet. Rettenetes haragra lobbant, legeslegeslegelőször életében a jó fiu. »Csak nem azt akarja mondani, hogy elhagyott a feleségem? Mit mondtak neki? Mit tettek vele?« Kettőnek kellett fogni, hogy valakibe kárt ne tegyen. A korcsmárosné épp ugy sikogatott, mint ő. »Elhagyja a feleségét azért, hogy a színházba menjen? Nászejjelén! Magam is biztattam volna, hogy utazzék el, de nem volt rá szükség, magától tette meg, s minden asszony igazat ad neki!« És ugy látszott, hogy a férfiak is helyeselték, mert valamennyien összeszaladtak, a kik a nedves, szűk udvarban laktak, s ha nincs ott a rendőrbiztos, bizony pórul járhatott volna Taupin ur.

Dauphin ur alig birta a csendet helyreállítani. Nagysokára azután mégis szóhoz jutott, mig Taupin egy vén padra ült és ájulás környékezte. Magyarázatainak eleinte hitelt nem adtak, végre mégis megszánta őt a korcsmárosné; ugy tekintett rá, mint egy regényhősre. »Menjen, menjen,« mondá neki, »majd jóra fordul minden, ha megtudja felesége az igazat! Szegény kis asszonyka! Szegény ember!«

Taupin minden áron az első vonattal akart utazni, daczára annak, hogy a biztos és a korcsmárosné féltették, hogy nem fog Párisba érkezni. Elutazott. De minő utazás volt az! Megérkezett. Oh, minő megérkezés! Ugy találta lakását, a hogy a menyegző előtt elhagyta volt.

Mindazok a tárgyak, a melyek Léoniera emlékeztettek, eltűntek. Az író-asztalon egy levélkét talált, melyben csak ez a pár szó állott: »Isten önnel, a soha viszont nem látásra! Léonie.«

Természetes, hogy az én nyakamba sózták a békéltető szerepét. Alig birtam kieszközölni, hogy Gibouretné magához eresztett. Láttam, hogy itt már napok óta folyt a sírás-rivás. »Hogy lehetett ön olyan kegyetlen?« ezekkel a szavakkal támadtam meg Léoniet. »Hogyan nem gondolt a véletlenségre, melynek férje áldozatul eshetett?«

Megtudtam, hogy Taupinné nyugtalan aggodalmak közt eltöltött éj után reggel a városba ment a fogadónéval együtt, hogy a policzián tudakozódják férje után. Alig, hogy az utcára értek, hallották már Taupin nevét, melyet az újságáros fiuk kikiabáltak. Megvették rögtön a *Petit Rouennais*-t, a melyben el volt mondva, minő sikert aratott férje a színházban. Le volt írva fogásainak biztossága, játékának eleganciája és szenvedélyes heve... »És mindez azalatt történt, hogy én majd meghaltam kétségbeesett aggodalmamban.« Végre azonban mégis kivítem, hogy meghallgattak, s nagy nehezen el is hitték amit mondtam. Először Guibouretné adta be a derekát, Auguste is melegen védte tanárát. Fellángolt az ifju asszony szive, ugyannyira, hogy végre sirva és mosolyogva követett a Madame-utca 14-ik számú házába, a hol Toupin félholtra gyötrődve várt reánk.

Akkora volt örömük, és annyira kárpótolták magukat a kiállott szenvedésért, hogy azóta, ha a multról beszélgetünk, Taupin soha sem mulasztja el azt mondani, mialatt megszorítja a kezemet: »Kevéssel azelőtt történt ez, hogy azt a gyönyörűséges nászutamot tettem.«

Most már igazgatója Páris egyik első liceumának. Hígyék el, hogy a mikor szeptemberben elmegy Biarritzba vagy Luchonba Leonieval, soha sem felejtí el magával vinni a borotvát. Egyik liceumi tanár által illusztrált kiadást csináltatott a Hüvelyk Matyiból, melyet nagyon ajánl növendékeinek. »Csodáljátok e kis emberke esztét, a ki kavicsokat szórt az utra, hogy visszatalálhasson. Mindig jó, ha az ember tudja, merre viszi a lába.«

Költő és ló.

— *Martialis.* —

Irtam néhány ezernyi verset,
Bohókás, könnyed, mind a hány,
Nincs köztük vaskos, durva egy se,
Ha kissé borsos is talán.

Szerte egész birodalomban
Olvassák őket s kedvelik,
És híres név a Martialis,
Napnyugattól napkelctig.

Hálával tartozom a sorsnak,
Igen, mert többet értem el,
Mint sok-sok ezren én előltem
És fog utánam sok ezer.

De ki e dicsőség irigye,
Annak az esze nincs helyén,
Hisz nálam százszor híresebb lett
Andremon, a cirkuszi mén.

Inczédy László.

Báró Eötvös József Andrássyról.

(Egy kiadatlan levél.)

A terebesi sírbolt felett friss tavaszi rügyeket hajtottak a hervadhatlan babérágak és a nemzet szeméi a hála és kegyelet megindulásával fordultak ezen a héten ismét nagy fia sírja felé. Az akadémiában Kállai Béni közös pénzügyminiszter és akadémikus mondott róla emlékbeszédet, jellemezvén őt mint politikust és államférfut; a sajtó terén pedig egy nagyobb szabásu mű megjelenése ujitotta meg emlékezetét, politikai beszédeknek első gyűjteménye, melyet egy kiváló képzettségű, fiatal tudósunk, Lederer Béla, páratlan szorgalommal és szakértelemmel rendezett sajtó alá. Lapunk egyik barátja az Andrassy-hét ötletéből báró Eötvös Józsefnek egy kiadatlan levelét bocsátotta rendelkezésünkre, melynek néhány jellemző sora szintén gróf Andrassy Gyulával foglalkozik. A levél 1869. július 11-éről van keltezve, tehát oly időszakból való, midőn gróf Andrassy Gyula ereje és dicsősége zenithjén állott és egyik Svájcban élő barátjának szól. Az intimebb magánügyeket érintő részletek kihagyásával, a levél imigy hangzik:

»... Egy alkotmányos miniszter helyzete az országgyűlési szesszió utolsó napjaiban hasonlít a tábornok sorsához, kinek seregeit éppen a döntő csata pillanatában valami ellenállhatatlan honvágy fogta el, és a kinek egyszerre az ellenség mozdulataira, valamint arra is kell ügyelnie, hogy legyőzhetlen serege az utolsó emberig szét ne szaladjon. Ha még elhasználatlanul lépek ki a miniszteriumból — és ez alatt nem a külső szint értem, mert, a mi ezt illeti, ezen már régen túl vagyok, — hanem oly értelemben lépek ki hivatalomból, hogy még marad annyi erőm, a mennyi szükséges nemcsak valami »magas állás« betöltésére, hanem arra is, hogy az ember *egy jó könyvet* írhasson: akkor a közönséget a »Falusi jegyző«-m pendantjával fogom meglepni. A hogyan ott egy falusi jegyzőnek szerény szempontjából rajzoltam a megyei állapotokat, éppen úgy szándékom azokat »miniszteri magasságom« madártávlatából ismertetni. És a két könyv, ha majd egymásután olvassák el, azt hiszem, mindenkit meg fog győzni arról, hogy egy becsületes ember élete, ki komolyan veszi meggyőződését, mindkét helyzetben egyenlően örömtelen.

... Széchenyin kívül nem ismertem mást, ki meggyőződésem szerint, a zseniális ember nevét jobban megérdemlené, mint gróf *Andrassy*. A mire mások gyakran csak nagy nehéz munka s fáradság után végre keservesen rájönnek, neki legtöbbször intuíció által lesz világossá; és vajmi sokszor oly helyzetben találtam magam, hogy egyes nézetei ellen heteken át harczoltam, hogy véges-végre belássam, hogy mégis neki volt igaza. E mellett Andrássynak az az előnye van, hogy több kedélye van, mint Széchenyinek volt és hogy egyáltalában igen jó ember, ha nem jobb, mint Széchenyi.

... De fényes tulajdonságainak megvannak a maga árnyoldalai is; ide tartozik a türelmetlensége s a rendes kerékvágásban járó hivataloskodástól, mondhatni: a rendtől egyáltalán való idiosyncrasiája.

... Tegnap volt unokám keresztelője. Az atyai részről való nagyapja kívánsága szerint: Tamásnak hívják. Valószínűleg hasznára fog lenni a kis funak, ha inkább védszentjének, mint nagyapjának példáját követi, s mielőtt hisz, egy kicsit jobban utána néz a dolgoknak és embereknek, mint ahogy én tettem többször életemben. Unokám illúsiókban szegényebb lesz ugyan — és ez veszteség, — de szegényebb lesz egyszersmind tapasztalatokban is, és ez mindenestre nyereség, a mint hiszem, oly nyereség, mely ama veszteséget bőven pótolja.«

Esténként...

Esténként, már ha száll a nap,
Bibor-színt ölt az ég magára,
S ingó-lengő lomb alatt —
Fészkére száll a kis madárka;
Ha gyors lábakkal fut, szalad
A fürgé mókus ágról-ágra —
Sietve nyughelyéhez:
Eszembe jó a mult idő —
S szívem fájdalmat érez.

Még hallszik egy kissé a dal,
A fülmilének búcsu dalja,
Arany bogárka szárnyival
Még zümmög, szállva erre-arra.
A szellő néha erre csal
Egy távol hangot s űzi, hajtja
Tovább-tovább a légben...
S e méla hang, az estharang —
Elvész a semmiségben.

Emlékszel-e, mikor mi még
Kettesbe' jártunk csöndes éjjel,
S elhallgatván a fülmilét,
Mi kezdtük rá hő szenvedélylyel?
Viszhangozott a szép vidék,
A lég édes volt, telve kéjjel —
Mint boldog, ifju keblünk...
Mily fájó, hogy már nem lehet
Kettesben énekelnünk!

Emlékszel-e? Te kis kaesód
Kezembe tettetd félve, lassan
S titokban, mint a bujdosók —
Elrejtőzénk a zöld lugasban.
Oly hosszú, hosszú volt a csók,
A melyet adtál, a melyet adtam —
S egy óra oly — rövid!
Nem vettük észre s már a nap
Előttünk megint...

Oh, hogy mindennek mulni kell,
Oh, hogy mindennek van határa!
A most még hőn érző kebel
Sivár, kihalt lesz nemsokára;
Mint délibáb, ugy tűnik el
Ifju szívek reménye, vágya.
Álom, minden csak álom...
Csupán a gyötrelém való
E fájdalmas világon!

Torkos Béla.

Krónika.

A kis gróf szerelme.

— Május 15.

Ifj. Ábrányi Kornél, mielőtt hátat fordított a nyájas arcú muzsának, irt valaha egy érdekes szindarabot, melynek ez volt a czime: *A kis gróf szerelme*. A meséjét már nem tudnám elmondani, talán maga Ábrányi sem, a ki azóta elhagyta a szent berkeket s a Politika rideg istennőjének Kirke-udvarában rég elfelejtkezhetett erről a fiatalkori bűnről. De ha ifj. Ábrányi Kornél hátat fordított is a romantikának, a kis grófok még mindig követnek el olykor romantikus csínyeket, s az élet ma is szolgál olyan témákkal, a minőkben a *Pesti Napló* jeles szerkesztője egykor kedvét lelte. A mint immár mindenki tudja, közelébb ismét történt egy olyan eset, a melynek alapján Ábrányi Kornél megint írhatna egy hasonló című szindarabot. Az esetet kár volna hosszan részletezni; önök jól ismerik a détail-okat. Egy fiatal gróf, nagy név örököse, s fia egyik legismertebb magyar mágnásnak, a kit mai nap csak úgy emlegetnek, mint az ország első gavallérját, megszőktette X. kisaszszonyt, a népszínház volt tagját, oltárhoz vezette, s elment vele Amerikába, Elment, de vissza fog majd térni. *Il reviendra-z-à Paques ou à la Trinité* — ahogy a Malborough-nótában éneklük. Ennyi az egész; a kis gróf regényének még csak az első része van meg.

Erről az esetről, melyhez hasonló mostanában elég sok történik, de a mely még sincs pikantéria nélkül, erről az esetről tehát az utóbbi napokban sokat beszéltek ama körökben, a hol mulatnak, sőt egy kissé ott is, a hol unatkoznak. Beszéltek róla egy kissé mindenütt, a szalonokban is. Az ujságok persze nem állhatták meg, hogy ezt az érdekes dolgot fel ne találják az olvasóknak, már a mennyire informatióik és illendőségi érzelmeik engedték. Nekünk nem volt róla mondani valónk. Először is, mert ellentétben némely kollegánkkal, azt a meggyőződést találjuk, hogy a mi a magán-életben történik, azt még nem okvetetlenül szükséges nyilvánosan pertractálni, és másodsor, mert nem tartozunk azok közé, a kik az esetben, nem minden rejtett meglegedés nélkül, valami igen sensatióist láttak. Ugy hittük, hogy társadalmi nézőpontokból tekintve a dolgot, a casusban nincs semmi különösen megriasztó; és másrészt föltettük, hogy azok, a kiket legközelebből érdekel az eset, joggal megvárhatják, hogy a mi — rájuk fájdalmasan hat, s a mi végre rajtuk kívül senkire se tartozik, azt a nyilvánosság ne feszegetse.

Ha most mégis tollunk hegyére vesszük ezt a témát, tesszük azért, mert ma már nem egészen úgy áll a dolog, mint állt előttünk egy vagy két hete. Az érdekeltek, talán, hogy a vadregényes mendemondáknak elejét vegyék, vagy tán delicatesséből a nyilvánosság iránt s ama nemes öntudat alapján, hogy a mi őket érdekli, abban soha sincsen titkolni való, nem rejtették el a részleteket környezetük elől, s mintha felhatalmazták volna a nyilvánosságot, hogy az esettel tetszése szerint foglalkozzék; legalább egy közlemény, mely értesüléseit igen jó forrásból merithette, erre engedett következtetni. Az esetet kommentálni tehát e közlemény megjelenése óta nem illetlenség többé: kommentálták is elegenden. S ha magáról az esetről nem volt és nem lehetett semmi megjegyzésünk, arra, a mit hozzá szóltak, már akadt egy észrevételünk.

A kommentárok nagy részéből ugyanis az a felfogás rí ki, mintha kétségen kívül levő dolog volna, hogy a szóban levő, köztiszteletű családot valami szerencsétlenség érte. A kérértlen részvét szinte özönlött a fiatal

Mire az ember a negyven évet megközelíti, több ismerőse van a temetőben, mint a városban.

*
Boldog állam.

Óh, boldog az az állam
És szép sors virul annak,
Hol a bölcs aggastyánok
— — Penzionálva vannak.

*
A pillangó.

— Kolisch. —
Rózsás reggel fölrepül,
Szép virágokért hevül;
Este lehull, bágyadt — holt.
Azt hiszem, egy remény volt.

Ford. Méry Károly.

Neményi.

gróf atyjához; s az a fontoskodás, melylyel a jó publicum az esetet még most is tárgyalja, az a sok fejcsóválás, mely a kommentárokat kíséri, mind mintha azt mondaná: »Dieu seul est grand! Ime, mindenkit érhet baleset!«

Ma, mikor mindenki demokrata vagy legalább is adja a demokratát, ez a felfogás mindenesetre meglepő.

Mert ha az érdekeltek szerencsétlenségnek tekintik az esetet, az érthető, természetes és jogos. Érthető, ha idegenkedtek oly alliancenak a gondolatától, mely az ő felfogásuknak nem conveniál Természetes, ha a szeretett lény hirtelennnek tetsző, ifjui elhatározása aggodalomba ejti őket; ha fájlalják, hogy bár csak ideig-óráig, de meg kellett tölte válniok; ha féltékenyen gondolnak egy ismeretlen nőre, a ki az ő szívéből egy részt a magáévá tett, s a ki még csak nem is abból a világból való, mely az övék. Jogos volt végre, ha álmokat szőttek a nekik oly kedves lény jövődjéről, és képzelhető, hogy azt, a mi történt, nem tudják beleilleszteni álmokképeikbe. Ha ők szerencsétlenségnek tartják az esetet, az nem csoda; és ebbe senkinek semmi beleszólása.

Az a hypocrita sopánkodás azonban, melyet a hivatal részvét-nyilvánítók követnek el, már kevésbé magyarázható. Vajon azt hiszik, hogy a mésalliance ebben a mi korunkban oly rettenetes dolog? Vagy úgy képzelik, hogy ha a házasság, melyről szó van, kalandos vállalat, a kalandos házasság nagyobb veszedelem egy főrangu ifjura, mint egy polgár-emberre nézve? Avagy talán úgy vélik, hogy a szerencsés választott megrövidítette a többi polgári hölgyet?

Nekem úgy tetszik, abban a felfogásban, mely ezt a casust oly nagy dolognak tekinti, s mely úgy el tud évődni ezen a kis eseten, hogy egyébre alig marad érdeklődése: van egy kis rejtett káröröm. Ez az illedelmes revanche-a azoknak, a kik gyakran kénytelenek kitérni a sebesen vágató fogatok elől.

S ez a rejtett káröröm mindenre vall, csak demokrata gondolkozás-módra nem. Ebben a felfogásban a kiválasztott osztálynak oly babonás megkülönböztetése, a nagyuri szituációnak oly mértéktelen nagyrabecsülése foglaltatik, a mely kizárja az igazi egyenlőség-érzetet. Az irigység maga még nem teszi a demokrata-gondolkozást.

Az, a kit ezek a hivatal részvét-nyilvánítók krokodilkönyeikkel elsíratnak, mindenesetre elég jól érzi magát. S ha valami kellemes farm-ban, a reggeli thea mellett, észébe jut bele tekinteni a távolból jött ujságokba, hogy megtudja: mi hir otthon? — aligha komorodik el úgy, mint Valreas és Frou-frou komorodtak el, mikor Velenzében a *Figaro*-t olvasták. A mi kis grófunk, hogyha véletlenül elolvassa azokat a cikkeket, melyek rajta sopánkodnak, bizonyára jót nevet magában. Megtapogatja magát, s konstatálja, hogy nem történt vele semmi különös szerencsétlenség. Mert két dolog közül egy áll. Meglehet, hogy a mi kis grófunk *homme supérieur*. S akkor azt mondja magában egy kissé Lord Byronnal: »Ne beszéljetez nekem nagy, történeti névről! . . . Azokkal az örömmel, a melyeket én meg tudtam találni, nem ér föl sem a nagy jövő, sem az *ad astra* elható ambíció, sem a szerelem nélkül való raffinált élvezetek, melyek az én korom és szituációm nagy szabadságai!« . . . És meglehet az is, hogy közönséges ember, mint akárki. S akkor a róla szóló jóakaratu szomorkodásokat elolvassván, nem szól magában semmit, hanem egykedvűen füttyöl a *Nap és hold*-ból, hogy:

Vigan dudál a portugál,
Mindegy neki: jó, rossz hajó,
Május avagy deczember hó,
Vigan dudál a portugál.

Tiborczy.

Piros pünkösöd. Negyven nappal a Messiás mennybemenelete után lángnyelvek lobbantak ki az apostolok feje felett s azok az egyszerű kézműves-féle emberek, akik addig csak hittek, de tenni nem tudtak, egyszerre nagy önrzerttől s rajongó vágytól valának megihletve. Egyszerre tudtak minden népek nyelvén s megindultak hirdetni az igét, — felforgatni az egész clavult, korhadt világot. Csak ettől fogva voltak tulajdonképen apostolok, azok az egyszerű becsületes férfiak, akik a megváltó nemes bölcsészetét az eleven ajkakra lesteék volt el: az első pünkösödig csak a »tanítvány« nevezet illette meg őket. Az igazi és első »üdv hadseregé«-nek ezen lelkes fölkerekedését ünnepli az egyház pünkösöd napján. De ezenkívül ünneppé teszi, a mi éghajlatunk alatt s különösen a mi országunkban, a pünkösödöt maga a természet is. A nyár diadalnapja ez a tél felett. A harc az egész tavaszon át folyik. Hol a tél, hol a nyár van előnyben, hol pedig egyensúlyban tartják egymás erőit. Az idén a tél sokáig, keményen állta a támadást, — de aztán egyszerre tört meg minden ereje s a nyár mohó dühvel rohant végig a nagy nchezen meghódított világon. Immár sűrűsödnek az elkésett lombok s kinyílnak a rózsák. Itt van *piros pünkösöd*, a legszebb nap, melyet a magyar nép ismer, melyről legtöbbet dalol, melynek nevét se tudja a magyar ember úgy kimondani, hogy szép lányra, tüzes menyecskére, csókra, szerelemre, nyíló rózsára ne gondoljon. A pünkösdi rózsza a symboluma a fiatal bájnak, az élet örömének, melyet élvezni kell hamar, mert hiszen oly gyorsan elhervad. A magyar népben van bizonyos epikureus bölcsészlet, melyet azonban megnemesítenek a szép és jó hirtelen mulandósága miatt elröppentett méla sóhajtozásai. Az a híres »sirva vigadás« se egyéb, mint az örömmök mámore közben, fájdalmas tudása annak, hogy mindennek s így az örömmek is hamar vége lesz; — vége, mint a pünkösdi rózsának, mely ma ragyog, elbájol, holnap hervadtan leperreg. És igazán jellemző, hogy a magyar a legszebb, legéletteljesebb, legvidorabb nap nevéből alkotott »pünkösdi« jelzővel szereti kifejezni valamely örömmek, vagy dicsőségnek rövid, mulandó voltát. »Pünkösdi királyság« minden földi hatalmunk, földi szerencsénk. Így azonban csak a csodálatos érzelmi és értelmi tehetségekkel megvert magyar nép elmélkedik. A boldog és üres boltos legény azonban piros pünkösöd napján karjára veti felöltőjét s helyet szorit magának egy városligeti »megelt« táblás lövonatu kocsai lépcsőjén. S künn a liget lombjai, pora, »Paprika Jancsi« kintornái, korcsmai és sörös kancsói között, viritó nyakkendővel és félrevágott czilinderrel lebeg gondatlanul tova, vidáman füttyölvén az ismeretes bécsi nótát: »Gigerl fein, Gigerl fein, Giegerl kam nicht jeder sein.«

* * *

A czárevics párbaja. A czárevics huszonhárom éves, csinos fiatal ember, ki Szaigonban, a francziák anami Párisában este 9-től hajnali 5-ig járta a cotillont. Hogy ezalatt néhány csinos tánczosnéjának a fülébe ne súgott volna egyet-mást, az alig képzelhető. Ez a csinos, huszonhárom éves fiatal gavallér, még több és különféle nemzetbeli csinos fiatal gavallérral utazik a világ körül. Anamból, a hol olyan jól mulatott, Japánba ment. Onnan most azt táviratozzák, hogy merényletet követtek el ellene s homlokán egy kardsebet kapott. Persze, neki bolondul erre az egész világ s kombinál, verziókat gyárt, beszél nihilista és egyéb merényletről, japáni fanatizmusról — s csak arra nem gondol, hogy a czárevics huszonhárom éves, szeret tánczolni, gavallér ember, nincs a nyomasztó udvari fegyelem alatt, sokat pezsgőzik és fiatal emberektől van körül véve. Hátha? — Hátha egy vidám estén, mikor csattogtak a csókok és durrogtak a pezsgős palaczkok, hirtelen egy kis vihar kerekedett az utazó gavallérok között, mely vért kívánt? Hátha épen a czárevicsnek vágta valaki a szemébe, hogy »könnyen beszélhetsz te, mert mint czár fiának, helyt állnod nem szabad?« S hátha erre a czárevics, ak

huszonhárom éves és gavallér, azt mondta, hogy csak azért is? Helyt állania nem szabad, de gyávanak látszania még kevésbé. Nos, és hátha aztán kapott egy szép primet a fejére, amint már az sok más ember fiával is megesett? Mindenesetre a legokosabban tenné az orosz diplomácia, ha kiadná a »Magyar Hírlap«-ban a négy segéd nyilatkozatát, mely szerint a cárevecics ügye »a lovagiasság szabályainak megfelelően elintéztetett.«

* * *

Nőemancipáció. Szegény, megboldogult *Majoros István*, milyen nagyokat pattogott képviselő korában a nők emancipációjáért! Mélyen meg volt róla győződve, hogy a hölgyeknek nem annyira szerelemre, mint inkább szabadságra van szükségük. A derék öreg urnak volt is egy fiatal gazdasszonya, akinek emancipáltságában gyönyörködhetett a buzgó nőemancipátor. Szerencse, hogy a derék öreg úr soha sem nyitotta ki a szekrények ajtaját, mikor haza érkezett, mert elment volna a kedve a nőemancipációtól. Az emancipált hölgy t. i. a szekrényekben olyan férfi-ruhát tartott, melyekben egy-egy csinos fiatal legény is benne volt. Denique az öreg nőemancipátor meghalt, mielőtt a nők világszerte emancipáltak volna. Hanem az az egy, akit az öreg úr valósággal emancipált, az átkozott, csunya galibát csinált s ugyancsak kompromittálta a nőemancipáció ideális elveit. Ritka példája a női ravaszságnak, romjottságnak és kapzsiságnak az a csinos emancipata, ki ott áll hamis tanúzásra való felbujtás és hamis végrendelet-készítés büntetési miatt bírái előtt. Körötte négy-öt férfi vádlott, csupa gyöngye lélek, kiket az emancipált syrén csábitott a bűnre. A férfiak sírnak és töredelmesen vallanak, az emancipált hölgy gúnyosan mosolyog és konokul tagad. Ezen hölgy után itélve, az olyan paradicsomkertben, ahol Éva emancipálva van, nincsen szükség a kígyóra. A kígyó és Éva ott egy személy, — csak Ádám a régi jó bolond: mindenbe beleharap, amit Éva kínál neki.

IRODALOM.

Uj magyar novellisták.*

Senki sem tagadhatja bizonyos mozgás érezhető frissességét az elbeszélő irodalom újabb lendületében, a mennyiben az a szaporodó kötetek egymásutánjában találja mértékét.

Elvégre is ki vehetné rosz néven, ha az írói ambíció gyűjtő-lencséje időről-időre egy kévébe gyűjti össze azokat a szétszórt prismaticus sugarakat, melyeket egy-egy futó kedélypillanat papírra vetett, s átlépve a tárczavonal Rubiconját, irodalmi számbavételt követel magának. Ez teljesen jogos törekvés az egyén szempontjából, mely ellen szólni akkor sem lehetne, ha fontos kritikai szempontok kívánnák a demarcationális vonal szigorú megvonását a journalistikai *termelés* s az irodalmi *alkotás* közt. De épen ez a két párhuzamos alapfogalma az irodalmi munkának: a *termelés* és az *alkotás* adja meg a nagy különbséget is, mely az ilyen jelenségeknél nem szabad, hogy szem elől tévesztessék. Novellistáink, sajnos, csak termelnek, de alkotni nem képesek. Az írói hangulat merőben receptív elemei, a benyomások és megfigyelések bizonyos ideges élénksége, alkothatnak tán figyelemreméltót, de mindig nélkülözni fogják a teremtő erőnek azt az elmélyedését a tárgyban, mely egyedül képes saját törvényei szerint formálni át az anyagot. Furcsa, hogy az élet mikroszkopikus felfogása, a detail elmosódó szürkésegei sehol sem fenyegetik gyökeresebb háttérbe szorítással mindazt, a mi a lét, a tapasztalat és a

gondolkodás *egészeiben*, a költői szemlélet teljes organismusban ölt alakot, mint a magyar elbeszélő próza művelőinél.

Szerencsétlenségre, átkozottul rövid lélekzetű nemzet vagyunk. A hol a politikai és társadalmi reformkérdések megoldásra váró egész özöne alig vergődhetik fel egy 15—20-oldalos röpirat látköréig, ott a poezis fenkolt madarának szárnyalása sem igen hasíthatja méltóságos lebbenéssel az aethert, jó, ha itt-ott szürke házfedeleken ül meg csicseregve. A regény hatalmas programmszerűsége, philosophiai mélysége kényelmetlen világ egy közelebb kaliberű tehetségnek, kinek szelleme elégtelen ily nagy méretek betöltésére; mivel pedig írni mégis csak kell, tehát faragtak egy genre-t, mely hasonlít azokhoz a Schöberl-székekhez, a melyeket 67 különböző állásba lehet hozni a bennülő kényelmének megfelelőleg.

Igy törí át a napi érdek s a muló áramlatok divatja a szépirodalom legalis formáit, s így devalválja annak nagy erkölcsi céljait. Most egyszerre két oly gyűjtemény tart számot a kritika foglalkoztatására, melyeknek tartalma a regényírás eme kis blouette válfaja, melynek incognitóját egy-egy többé-kevésbé szerencsésen választott gyűnév fedezi a címlapon.

Bársony István, a »Dobogó szívek« szerzője nem kezdő író, de mintha tehetsége sokkal rokonszenvesebben nyilatkozott volna előbbi apróságaiban, a hol a természet igaz költői festése inspirálta fogékony megfigyelését. Neki csak színei vannak, melyeket olykor szerencsés impastoval kezel, de a rajz finomabb és egyszerűbb nüance-aira nem rendelkezik elég erővel. Körvonalai határozatlanok, szétfolyók, meseszövése a romantikusok ócska lomtárából való. Természetes, hogy, mint a legtöbb fiatal beszélyíró, ő is sietett ellesni Jókai számos oly fogását, melyeket ez a nagy költő a maga pszichológus gyengesége elpalástolására használ több-kevesebb sikerrel. Egy-egy csattanó, vagy sentimentalis stylfordulat röpentűjébe burkolni bele az elemző igazság nagy fogyatékt, egy-egy félig sejtetett útra kalauzolni az olvasó fantáziáját, s azután ott hagyni magára s reá bizni, hogy végéig gondolja az író megszakított eszmeifejtését, mind-ebben megengedem, hogy lehet virtuozitás, de a valódi tartalmasság rovására. Nem hiszem, hogy az írás külső mechanizmusa valaha hivatva lenne arra, hogy tisztán az írni tudás metierjévé redukálja azt a szerepet, melyet a génuszra ruházva szeretünk képzelni. Nem hiszem, hogy a szív és élet bármily hű, vagy megnemesített fotografiája is feleslegessé tudná valaha tenni a művészi közvetlenségnek azt az elemét, hogy az író ne azért s ne úgy adjon vissza valamit, a mért s a mint az valóságban rajta kívül létezik, hanem a mért s a hogy az az ő belső világában jelentkezik.

Pedig lehet-e kétségbevonni, hogy a styl ösztönszerű művészete bizonyos ponton túl ép arra való esz-közzé hajlandó idomulni, hogy feleslegessé tegye a gondolkodást, a szív és élet analysisének nemesebb művészetét, az eszmék konstrukcióját? Mint a hogy a masamód fürge újjai ügyesen babrálnak egy-egy fodron vagy csipkén s itt egy rántással, ott egy húzással egész effektust tudnak képzelgetni, ott, a hol voltaképpen semmi sincs, olyan hatást tesznek azok az írók, a kik tárgyuk szégyenségét, az élcz, a szellem, a forma üres apparátusaival akarják feledtetni.

Talán nem fogják paradoxnak találni, ha azt mondom, hogy vannak írók, a kik nem tudnak írni, és vannak nem írók, a kik meglehetősen tudnak írni. Bársony kötete zavarba hoz, hogy melyik kategóriába sorozzam szerzőjét. Még legjobban sikerültek azok az apró silhouette-jei, melyekkel egy-egy futó benyomás képét veti emlékezete falára a nagy város pillanatról pillanatra változó quodlibetjéből, egy-egy utczaí séta, egy ellebbenő

* *Dobogó Szívek* írta *Bársony István*, Budapest, a »Szépirodalmi Könyvtár kiadványai.« — *A Ravasok alján* elbeszélések a kalotaszegi népéletből. Írta *Gyarmathy Zsigand*. Előszóval ellátta *József Jöhervczeg*, Budapest, *Singer és Wolfner* kiadása.

nő-uszály, egy nyitva felelt' ablak epizódjait. Ezeket nyersen veti oda, mint a »Két asszony«-ban, az »Északi sark felé« címűben s nem is téveszti el velök a hatás külsőségeit. De az élet felvetett problémáinak reflexiója tüzenél való átgyurására, annál kevésbé megoldására nem vállalkozik, s a kötet első darabja: »Mikor a vas olvad« címűből ítélve, ehhez nem is volna ereje. Hősei majd mind a néma lemondás martyrjai, megtörve a kereszt súlya alatt, de nem tudja őket erkölcsileg föl-emelni, ehhez nem ad támaszpontot világnézlete. Az »Arany szívek« ügyesen előadott semmiség, egészen a Jókai modorában tartva, amolyan kis irodalmi rébusz, melynek két excentrikus lélek a központja, kiknek legnagyobb hibája nem az, hogy lehetetlenek, hanem, hogy nincsenek lehetővé téve sem.

Bársony egész tehetsége, a passiv szemlélőé, ki itt-ott sejt valamit, de a mily hamar meg tudják ragadni meleg érzését az élet frappansabb oldalai, tárgyát ép oly hamar ki is ejti kezéből s mindvégig megmarad szemlélete felületén. Talán ezért vonzza a mondák hideg világa is, mint a »Tersattoi rózsá«-ban, »A pirotai romok titkában«, hol elég neki a holdvilágos múlt nagyolt világításában mutatni be tárgyát és alakjait, s az élet melegebb árnyéklására nincs szüksége.

*

Egészen más egyéniség szólal meg Gyarmathy Zsigáné újabb kötetében, mely a »Havasok alján« cím alatt négy elbeszélést foglal egybe. Azt hiszem, a nőnek nem csupán a mindennapi életben van meg az az előnye, hogy mesterkéletlenül is hatni képes. Üde lényének illatából át tud vinni valamit a nyomtatott sorokba is, miként az imakönyvben szárított virág hervadva is őrzi a mezők balzsamát. Igazi költői idyll bája mosolyog abból a keretből, melybe Gyarmathyné egyszerű falusi történeteit fűzi; látjuk a békés paplakot, ragyogó tisztaságában, oszlopos fehér tornáczával, elvonul előttünk Kalotaszeg daliás népe festői ünneplőjében, varrottas ingvállu menyecskék muto-gatják gödrös orcájukat, gondosan négyrét hajtott kendő az asszonya kezében, künn a padkán összegyűlt a szomszédnép a vasárnap délutáni pihenőre. Az omlados, meszes oldalakon bólogat a sötétlila csengettyűke, az erdő balzsamos a friss szamócza illatától, melyet most szedeget győri kancsójába a kis oláh szolgáló. Mindehhez valami komoly vallásos bölcselem légköre adja a plein airt — egy emelkedett női lélek önalkotta szelid világa.

Bonyodalmas, érdekesítő történeteket hiába keresnénk a »Havasok aljában«. De az író nő ennek daczára is megtalálja a rokonszenv kapcsát olvasójához, mert az élet egészséges pszézsége irányozza érdeklődését. A kis Vincze Kata naiv utálkodása a szegény némától, a mint irtóztatva löki el magától a tőle érintett gyümölcsöt, a lejárt hétszilvafás úrfi, a ki a megyében minden jó ágyból született leányt megkért már, s minden kosár után a legnagyobb nyugalommal mondja édesanyjának: »nem jött, de már ha jönne sem kellene« — a mult emlékeiben élő nagybonya stb. mindmegannyi jól eltalált alak és vonás a népéletből a maga zamatos, hamisítatlan eredeti hangján szólaltatva meg, talán kissé túlzott outrirozásával is a lokális vonatkozásoknak.

Persze, ezalatt nem az van értve, hogy mint egy bíráló Baksayról szólva jegyezte meg nemrég, az ethnografiai vonások csoportosítása a belső jellemzés, a lélektani kiindulópont belőlről való fejlesztésének rovására történnék feltétlenül. Az ethnografia a népszellemnek nem csak külsőségeiben való ismerete, de folytonos visszavezetése is egyszersmind azokra az állandó belső tényezőkre, melyek a nép pszichológiáját alkotják, s mint ilyen, a művészi jellemzés szükségképeni eszköze. Egyoldalúság

volna a költött eseményeket kiragadni akarni természetes környezetökből, csak azért, hogy az emberi szív abstract igazságaihoz egyszerűsített számfejtés útján férközzünk közelebb. De annyi bizonyos, hogy semmi szükség a Hebbelek és Fritz Reuterek dialectus-manierjában keresni a népiesség művészetét s linguisztikai vagy archeologiai nehézségekkel torlaszolni el a Pieridák tiszta forrását.

Ezek a szélesen vázolt mesék, melyekbe az író nő megannyi szeretettel megírt tanulmányát foglalja az erdélyi havasok népéletének, a magok mozgalmas csoportozataikkal, a fény és árny sajátságos clair-obscurjével, egy igény nélkül való nő szeretetreméltó házias pongyolájával, valami kedves ábrándot hagynak vissza a szívben, melyet nem pótolhatna a legszigorúbb kritika elismerése sem.

V.

Hock János böjti prédikációi egy diszes kötetben most hagyták el a sajtót. Ezek a szent beszédek, melyeket az elmúlt böjt folyamán tartott, a saison egyik eseményét képezték. Seregesen tódultak az emberek rang, vallás és nézetkülömbőség nélkül, hogy a szószéken lássák és hallgassák azt a fiatal papot, kinek a parlamentben tartott nagy beszéde után öt percze fel kellett az ülést függeszteni, a mi a ritkább parlamenti sikerek közé szokott számítani. Izmos nagy szónoki talentuma tényleg csak ott nyilvánul a maga teljességében a szószéken, a Ferencziek-templomában. Hangjának behizelgő csengése, előadásának megkapó bensősége, gondolatainak magas röpte, nyelvének szingazdagsága, tárgyainak actualitása, képcinek közvetlensége megbűvölő hatással volt azokra is, kiket nem az épülés szüksége, hanem a pusztá kíváncsiság vont hallgatói közé. A hívőket megrendítette és a kételkedőket megnyugtatta. Beszélt az alkonyodó század szelleméről, feszegette a társadalmi kérdéseket, szólt a nyomorról, szeretetről. Feszegette a hit és hitetlenség kérdéseit a kételkedő szempontjából és megközelítette a modern kor gyermekét saját fegyvereivel. Alig emlékezünk rá, hogy egyházi szónok nálunk oly mély és általános benyomást tett volna a kedélyekre, mint Hock János, úgy, hogy könyvének holt betűit olvasva, még mindig ama suggestio hatalmát véljük érezni, melyet a szónok előadása ránk gyakorolt. A könyv hat beszédet tartalmaz és egy hosszabb előszót, melynek bekezdése imígy szól: »Egy hatalmas arab kalifáról olvastam egykor, hogy egy egész éjszakán keresztül rémes álmok gyötörték. Másnap reggel összehivatta udvarának álmofejtőit és csillagjósait, hogy magyarázzák meg neki álmának jelentőségét. Két tudós vállalkozott reá s a kalifa kihallgatta őket egymás után. Az első tudós merész önérzettel lépett a trón elé s nyílt őszinteséggel sorolta fel a fejedelem bűncit. Végre pedig letörölte a könyceppet, mely végig csordult ősz szakálán s az igazság meggyőződésével kiáltott fel: »Allah pedig nagy és hatalmas! Álmod azt jelenti, hogy megfizet neked bűneidért. Egymásután fognak elhalni családod tagjai s látni fogod, hogyan indul pusztulásnak dicső és nemes törzsed. Végre pedig te is követni fogod őket.« Vigyétek innen — ordított a szultán magánkivül. — Üssétek le a fejt a vakmerőnek.« Alig hogy a szolgák elhurcolták, belépett a másik tudós. Szótlan vetette magát a trón elé s felkiáltott: »Hatalmas kalifa, fia a fényes arczu Abdul Hasszannak, nagy szerencsét jósolok neked. Allah kegyes és jóságos. Álmod azt jelenti, hogy tul fogod élni családod minden tagját s utolsó lész, a kit nemzet-ségedből elragad a halál.« A kalifa örömsugárzó arczczal lépett le trónjáról, megölelte az ifju tudóst s aranynyal himzett drága köpenyét terítette reá. Azt hiszem, a regé morálja elég világos és jellemző az emberi gondolkodásra. Rendesen nem az igazság az, a mi sért bennünket, hanem a modor, vagy az alak, a melyben azt kifejezzük.« Bármint vélekedjünk is az igazságokról, melyeket e beszédek fejtegetnek, forma tekintetben a legszébbek közé tartoznak, a melyeket ismerünk.

* * *

Lóverseny-típusok.

(*Silhouette-ek a turfőről.*)

1. A tudós nő.

Soha se volt szerencséje semmiben. Leány korában összes társasága egy kellemetlen öreg nagynéni volt. Szépnek soha se lehetett mondani, s mikor a bálokat járta, folyton petrezselymet árult. Akkor még nem udvaroltak a gazdagságnak jobban, mint a szépségnek. Mint-hogy volt egy kis pénze, férjhez ment nagy nehezen; hanem a tönkrement báró, a ki nőül vette, a nász-éjszakát már a házon kívül virrasztotta át. A mézes hetei csak dépit amoureux-kból állottak; s három hónapos házasság után a férje megbolondult, anélkül, hogy őt anyává tette volna. Aztán megízlelte az ideális szerelmet s egy zsu-gorinak lett a barátnője. Rajongott a művészetekért, de be kellett látnia, hogy a hangja hamis, s hogy a gondkások csapodár természetűek. Lelkesedett a hasznos ügyekért, ügybuzgó egyleti taggá lett, s bele szeretett a szegényekbe. S csak annyit ért el vele, hogy *alakká* vált; a koldusai becsapták és kinevették. A házasságok, a melyeket közvetített, rosszul sülték el; a macskái nem türhették és folyton karmolták. Utoljára is a játékra adta magát. S vagy tizenöt esztendeje, ob Schön, ob Regen, künn van a nagy tribune-ön, tanulmányozza a lovakat és a sport-könyveket, hogy egy-egy szerencsés verseny-napon megnyerjen annyi pénzt, a mennyit a háza minden órában hoz.

Ha Uechtritz báró, Apponyi Antal gróf és Blas-kovich Ernő úgy értenének a lovakhoz, mint ahogy ő ért, nem volnának többé versenyek. Bátran elintézheté-nek mindent előre, a papiroson. Mert ő tudja mindig s hihetetlen biztonsággal, hogy a gyepen mi fog történni. Az emlékezése és a tájékozottsága legendárius. Tisztán emlékszik Buda-gyöngyének és Ollyannincs-nek minden futására; pontosan tudja minden concurrensnek a pedigree-jét; számon tartja, melyik ló mikor volt kint utoljára, s az utolsó alkalommal milyen formában volt; tisztában vele, hogy a sípolok közül melyikben lehet bizni 1600, s melyikben csak 1200 méterre; úgy ismeri a jockey-keket, hogy essait írhatna róluk; s figyelemmel kíséri az összes bulletíneket, melyekből kisüti, hogy melyik istálló-ban mennyire haladt a training. Ráér; egyébre nincs gondja. Játsszik s legtöbbször megüti a nyerőt. Egész suite-je van, a mely lesi, hogy melyik számra rak; van-nak, a kik babonából rátekintenek, mikor a lovak meg-indultak. Alig van verseny, a mely után be nem kasszál egy kis polgári nyereséget; soha se többet, mint a meny-nyit a szobalánya lassan elcsen tőle. Mikor nagy meg-lepetés van, neki mindig vannak nyerő ticketjei. Min-denki ismeri s mindenki irigyli. Szegény asszony!

2. A szerencsés tipelő.

Látják önök azt a rosszul táplált, lehetetlenül öltö-zött ifju embert, a ki augusztusban czilinderben és sacco-ban, októberben pedig szalmakalapban és fehér nadrágban, egy székre állva lesi, előbb aggodalmas, majd szorongó s végre megnyult arczczal az izgató, a szép finish-eket? Ez a fiatal ember a legszerencsésebb tipelő, a ki nálunk találkozik. Természetesen ujságíró, a mi Robert Miltonunk. Ő az, a ki holnap fogja írni lapjában, hogy »tipjeink egytől-egyig beváltak. A ki az általunk ajánlott lovakra tett, szép osztalékot vihetett haza.« Az a ló, mely most diadalmasan dugja előre az orrát, ott, a bírói páholy előtt, ugyanaz, a melyet ő melegen ajánlott a ma reggeli

lapban összes olvasóinak, mint »holt bizonyosságot«. Az ő jelöltje fogja megnyerni a következő versenyt is, meg a többieket végig. Miért szorong tehát oly retten-tően a finish alatt, ha így látogatja a szerencse? Miért borul el az ábrázolja a győzelem pillanatában? Miért oly halovány, mikor a nyerő számokat felhuzzák? S miért van, hogy minél több tip-je vált be, annál komorabb?

Mert ő mindig más lovakra rak. Arra, a melyikről igazán hiszi, hogy megnyeri a versenyt. Ha az ember kifecsegi a tip-jét a nagy publikumnak, hogy lehessen akkor osztalékot kapni?

3. A monacoi ember.

Nem nyerni akar, csak a diurnumát óhajtja meg-keresni. Óvatosan, félénken, kicsibe játszik, mint Monte Carloban szokás, a hol ügygyel-bajjal, fáradsággal, min-dig megkereshet az ember naponkint egy louis-t, hogy ha a játékszenvedély el nem ragadja.

A valószínűsége utazik. Előbb egészen kis tétet tesz, majd nagyobbakat, s még többet, hogy ha már többször veszített. Mert ha már többször veszített, min-dig növekszik a valószínűség, hogy a következőben meg fogja ütni. S hogy a valószínűségnek a nyomára jőjön, nem sajnálja a járás-kelest és lótás-futást. Ott van a padocknál, mikor a lovakat sétáltatják; s mikor az ércz-táblán a lovak számaik kiperczegetetik, már rohan a gyep felé, hogy meggyőződjék róla, hogy ezt és azt a lovat melyik jockey lovagolja. Majd a bookmakernél terem, tájékozódni, hogy az outsidersnek minők a chance-ai, s hogy a favorit győzelme esetén milyen nyereségre van kilátás. Futó tekintetet vet a galoppozásra, s a nagy totalisateurhoz siet, hogy lássa, hogy az ötven forintos tételek közül hányan tettek az ő jelöltjére. Aztán átszalad a harminczkrajczáros helyre, mert ott a favoritra többet lehet kapni. A nap rátüz a gyepre; emberünk izzad, mint egy teljesen »kilovagolt« paripa; s futva, nyögve, sőhajtozva, verejtékezve keresi a kenyerét.

A verseny nap végén öt forint plusban van. Ekkora munkával és fáradsággal megkereshetett volna otthon tiz forintot.

4. A kis angol lány.

Délelőtt órákat adott Kohn Bernát Árpádnál. Dél-után meg kell látogatnia a beteg nagynénjét s kimegy a lóversenyterre.

Egyedül ödög a sokaság között; senkit se ismer, és senki se ismeri. Nem vált egy szót se egy teremtt lélekkel se; magánosabban van, mintha sziklaparton ülne. Ez az igazi magány — mondotta Lord Byron — jární elhagyatva emberár között.

Egyik kezében a programját és az irónját, másik kezében egy idomtalan napernyőt tartva, mint a kinek soha semmi dolga, mélységes unalommal kóborol előre hátra. Néha udvaritalan monacoiak oldalba is lökik.

De koronkint eltűnik a nagy tribune tájékaról. Lesétál a mázsáló felé, s meghuzódik valamelyik fánál. Egyszerre fölrezen. Egy jockey áll előtte, dressben, a ki halkán néhány szót vált vele. Aztán elválnak; a lány visszafordul s elsétál a totalisateurhoz.

Mindig veszít. Egyre veszít. De a tipet ő mondotta; és oh, a míg a tip-ekről beszélt, mily édesen mosolygott reá! A kis angol lány, a ki elveszíti a heti keresményét, tele van boldogsággal.

Masque.

Jubileumok.

Korányi Frigyes. Mindaz a szép eredmény, melyet az orvosi tudományban az utóbbi évtizedek alatt elértünk, hogy van a külföldivel vetekedő orvosi karunk, európai szinten álló klinikánk, szakszerű orvosi irodalmunk és most mindinkább javulnak a közegészségi viszonyok az országban, mindez az eredmény annak a férfinak a nevéhez fűződik, kinek huszonöt esztendő professzorságát a minap ünnepelték meg kollegái a tanításban, továbbá volt-tanítványai és a nagy közönség. Nagy idők születtek, szabadságharcunk forrongása ébresztette öntudatra, lelkes emberek példája lelkesítette tette, kitartásra s hasznos működésre a haza javára. Megszenvedett nemes indulatáért, mint mindazok, kiket küzdelemre szólított a »szent ügy«, egy kis városba száműzték a tette vágyó, munkabíró férfit. De nem csüggedett el. A Nagy-Kállóban eltöltött-tizenhárom évet csendes munkálkodásra használta, tanult sokat, hogy ha majd megszűnik száműzetése, hazája rendelkezésére bocsáthassa tudományát. És ma Korányi Frigyes Magyarország legérdemesebb férfiainak egyike és Európa-szerte az orvosi tudomány egyik legtekintélyesebb képviselője. A nagy közönség föltétlen bizalommal és szeretettel viseltetik iránta, mert tudománya szívjósággal s gyöngédséggel párosul. Jelszava, mely közkeletivé vált: »Gyöngédség a beteggel, mert nem csak medicinával gyógyítunk. A beteg embernek a lelke is beteg, azt is orvosolnunk kell.«

* * *

Bischitz Dávidné. Van-e széles Magyarországon valaki, aki e nevet nem ismeri? Van-e szegyéllős szegény, aki nem áldja? Van-e sorsüldözött, akár darócban, akár jólétet és előkelőséget hazudó bársonyban, kinek az elmerülés pillanatában észbe ne jutna, hogy van egy női kéz, mely ezeket mentett meg a romlástól és pusztulástól, s hogy ez a kéz a Bischitz Dávidné keze. Bischitz Dávidné *Hirvich* bárónak, a nagy emberbarátnak magyarországi helytartója, az ő »első és legtiszteltebb munkatársa a jótékonyteremtés«, mint a nemes báró egyik sürgönyében magát kifejezi. Ő sáfarkodik azokkal a százczerekre menő összegekkel, melyeket a báró fejedelmi bőkezűséggel a szenvedők és sorsüldözöttek segélyezésére hazánkba dirigál és ő áll huszonöt év óta élén annak a jótékony nőegyletnek, mely e héten jubilált. Ha ez a nő, nemes idealizmusával, bámulatos erélyével, munkabíráásával és vasakaratóval férfiak születik, világra szóló tetteket tett volna képes végrehajtani; a nő korlátolt szerény hatáskörében be kell érnie azzal, hogy a szegények és szűkölködők könyeit szárítsa fel. Huszonöt év előtt az ő kezdeményezésére alakult a pesti izraelita nőegylet, mely fennállása óta közel egy millió forintot fordíthatott árvák gondozására, nevelésére, éhezők táplálása, szegény leányok kiházasítására és minden néven nevezendő emberi nyomor enyhítésére. — A mikor Bischitzné az egyület alapította fiatal asszony volt, lenszöke hajjal, mosolygó kék szemekkel; olyan korban, midőn a nő a jótékonyteremtés gyakorlását még nem szokta kizárólagos hivatásának tekinteni. Ő komolyan fogta fel ezt a hivatást és az évek folyamában egyre nőtt és gyarapodott azon nemes asszonyok köre, kik vele vállatva osztozkodtak a kitűzött cél előmozdításában. Huszonöt év nagy sor! A lenszöke haj azóta ezüstös zománczot nyert és a nőegylet idején valónak találta, hogy az elismerő kegyelet virágaival koszorúzza első alapítóját. A május 11-én tartott közgyűlés alkalmával megválasztotta élet-hossziglani örökös elnökéül. Együttal elhatározta, hogy az egyület alelnöknője: *Herczl Antalné* asszony arcképét megfesteti az együleti díszterem számára. Az egyület ez időszerű választmányára a következő hölgyekből áll: *Bloch* Mórné, domonnyi *Brüll* Miksáné, *Csillag* Béláné, *Deutsch* Lajosné, *Fleischl* Sámuelné, *Freund* Zsigmondné, *Fürst* Jakabné, *Gauz* Bernátné, *Heidberg* Mórné, *Heidberg* V. Lipótné, *Herzfelder* Izidorné, *Hirsch* Jakabné, *Keppich* Lipótné, dr. *Kohn* Sámuelné, *Kohn* Mórné, *Kornfeld* Zsigmondné, *Körösi* Józsefné, megyeri dr. *Krausz* Izidorné, lovag *Lederer* Sándorné, *Leipziger* Vilmosné, dr. *Löv* Sámuelné, gárdonyi *Neumann* Frigyesné, dr. *Neumann*

Antalné, Neuschloss Emilné, *Palotai* Fülöpné, *Pfeiffer* Ignáczné, *Popper* Lajosné, dr. *Reich* Miklósna, dr. *Reinitz* Józsefné, *Schreiber* Mórna, *Schwarz* Sándorné, *Strasser* Izidorné, *Stricker* Edéné, *Schmidl* Sándorné, baranyavári dr. *Ullmann* Pálné, lovag *Wahl* Albertné, *Wolfner* Zsigmondné és *Wolfinger* Adolfné.

SZÍNHÁZ.

(A két arenáról.)

Május vége felé, mikor a nemzeti színház aranyozott karyatidjei alatt és a népszínház bársonyos ülésein (az opráról nem beszélünk, mert ott a tél közepén is nagy hőséget áraszt a — ballet!) kiállhatatlan forróság kezd uralkodni, a legszenvdeleyesebb színházlátogatók is félve elkerülik kedvencz színházait, nehogy véletlenül is betévedjenek valahogy.

Ekkor kezdődik az ugynevezett »*polyajegy* *saison*«. A színházak igazgatói boldogok, ha valakire rászóhatnak egy »tiszteletjegyet« és Paulay Ede, a nemzeti színház derék igazgatója, örömtől sugárzó arcczal írja alá az ingyen-utalványokat — kazal-számra.

A legnagyobb színházi entusiasták közül is, ha egy-egy pénzért megváltja jegyét a pénztárnál és beül a nézőtér »sütőkemenczéjébe«, ezt az áldozatot bizony nem az előadás, mint inkább két szép szem kedvéért cselekszi, mely két szép szemnek egy drámai hősnő, egy naiva, vagy egy operette-soubrette márványhomloka alatt ragyog.

Hanem azért Thália-istenasszony nem marad árván és elhagyatottan. Ha díszes palota-oltárai köré nem is látja tódulni a hívőket, — ugyanakkor, mikor a nemzeti és népszínház nézőterei csakugyan konganak az ürességtől, egyszerre két szellős csarnoka is nyílik a színésznek Budapesten. Az egyik Budán, tul az alaguton, a Krisztinavárosban, a másik a városliget illatos akáczai alatt, az Aréna-ut mentén.

Mind a kettő igénytelen és rozoga kinézésű két fabódé, melyen nyoma sincs annak a pompának, melylyel a mi budapesti színházaink építve vannak, de meg van az az előnyük, hogy a nyitott üveglakokon keresztül kellemes akáczillat árad be és kellemes, hűvös szellő röpköd a nézőtér padsorai közt.

Milyen idylli és milyen patriarchalis is egy ilyen »fabódé«-ban végigélvezni egy előadást! A Krisztinavárosi szinkörben pl. a drámai hősnőnek pathetikus szavallatába, vagy az operette-primadonnának pikáns entrée-ariette-jébe belevegyül a közelben lévő templom nyolcz órai harangozásának mélabús kongása, — a városligeti arenában pedig a nézőtérre röpködő verebek (Feld igazgató azon töri a fejét, hogy miképen lehetne őket jegyeik megváltására kényszeríteni) a legkedélyesebben csiripelnek bele az előadásba, úgy hogy akárhányszor megesisik, hogy mikor a drámai primadonna az intrikus felé fordulva, felkiált:

— Mit szól ehhez, uram?

Ezt a feleletet kapja:

— Csirip! Csirip!

S a milyen kedélyes és patriarchalis az előadás, olyan a közönség maga is. Tapasztalt színházi kritikusoktól hallottam, hogy a budapesti színházi közönség izlésének egész rigorositását, idegességének minden szeszélyét elviszi a »haut-saison«-ban a színházakba és lekritizál darabot, szerzőt, színészt olyan könnyen, »mint egy ital viz«. Milyen más ez a közönség itt a színművészet szellős fabódéiban.

A nők kedves, világos, könnyű nyári ruhákban jönnek, fejükön széles szalmakalapokkal, kezökben egy-egy pihekönnyű legyezővel, akár csak egy a szabadban megtartandó majálisra öltözködtek volna, — az urakon semmi abból a merev eleganciából, mely szinte kötelezővé vált már a színházakban s a mely (csak valljuk be őszintén) kiállhatatlan módon feszélyez bennünket.

És az ilyen színházi közönség nem rigorosus.

Nem veszi olyan szigoruan, ha a tenorista C helyett Cis-t énekel, ha a hősszerelmes el-elakad egy-egy pillanatra a szerelmi vallomásban s mégis ha valami megtapsolni valóra akad, olyan igazi lelkesedéssel csattogtatja a tenyerét, hogy valóban áldozat a 25 foknyi temperaturában.

Azt hiszem, sokkal kevesebb darab és kevesebb primadonna buknék meg a színházakban, ha az előadásba mindig egy közeli templom harangja kongana, vagy egy-egy veréb csiripolna bele...

A mi a két budapesti arenát illeti, úgy rémlik előttem, mintha a krisztinavárosi szinkör valamivel magasabb »művészi niveau«-n állana, mint a városligeti. Mind a két igazgató — *Krecsányi* is, *Feld* is, — alaposan érti a művészetét, — de *Krecsányi* rugékonnyabb, temperamentumosabb, mint városligeti kar- és vetélytársa.

Feldnek egyetlen ambíciója a — telt ház; *Krecsányi-nak* ugyanez, meg egy kis művészet hozzá.

Krecsányi kész tervvel jön, — *Feld* egy-egy ügyes coup-val rántja ki magát a hinárból. Ilyen ügyes coup-ja volt a mult nyáron »A fenegyerek«, a melynek segítségével fényes pénzügyi eredménnyel zárta le arenájának pénzügyi végszámadását.

Mind a két arenában nagyon derék két kis művészi gárda van együtt, a vidék jelesebb erőiből egybeállítva. Itt is, ott is egy pár olyan tehetség, a mely a nemzeti- és a népszínházban is megállaná helyét.

Szívesen üdvözljük ezt a két kis gárdát itt a fővárosban, nemcsak azért, mert örvendünk azon, hogy a »saison morte«-ban egy kis szórakozással szolgálnak az unatkozó Budapestnek, hanem azért, mert abban a tényben, hogy a »kihalt Budapest« két nyári színházat is fenn bír tartani, izmosodását látjuk a nemzeti géniuszunk, melynek szárnyai mind hatalmasabbra és hatalmasabbra nőnek...

Nemo.

A nemzeti színházban csütörtök este *Hunyadi Margit* asszony, a kolozsvári színház tagja, lépett fel mint vendég. A 47. cikkben Cora szerepét játszotta nagy drámai hévvel és egészben véve igen hatásosan. Van ugyan némi kifogásunk Cora jellemének felfogása ellen; de az bizonyos, hogy *Hunyadi Margit* jelen-tekeny színészi erő s hogy értelmesen és sok intelligenciával játszik. Legközelebb társalgási szerepben fog fellépni, melyre különben jobban rátermett a tehetsége, mint drámai szerepekre. — Szép Aladár úr ugyanez estén *Gottain* szerepében lépett fel és elég jól játszotta az igénytelen kis szerepet.

Magy. kir. opera. *Schiff* Etelka, *Heller* Mira és *Krammer* Riza kisasszonyok vendég szerepeltek e héten az operában. *Schiff* Etelka Leonórát énekelte a *Troubadourban* sok drámaisággal és szépen. Nagy szorgalommal intonációbéli hibáiról is leszokhatnék. *Heller* Mira kisasszony *Mignon* czimszerepében lépett fel. A közönség hidegen fogadta szereplését, a kisasszony túlságos élénkséggel akar hatni, a mi azután bizalmatlanná teszi a nézőt sok jó tulajdonsága iránt is. *Krammer* Riza kisasszony *Tannhäuserben* Erzsébetet énekelte. Torokhangjában nem találunk semmi dicséretreméltót.

A 18. számban közölt betűrejtvény megfejtése:

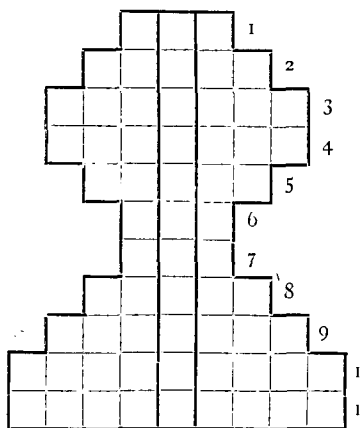
T	O	M	P	A
O	T	I	L	E
M	I	D	A	S
P	L	A	T	O
A	E	S	O	P

A 19. számban közölt sakrejtvény megfejtése:

*Megiszom én a bort mert szeretem,
De náha megy belém nagy nehezen.
Azonban rajtam ki nem fog soha —
Minden dolognak van oka, foka!
A kancsó zsarnok szív azt gondolom,
Ki kell belőle a vért ontanom...
S e gondolatra kancsóm kiürül,
Készítették bár fenekellenül.*

Helyesen megfejtették: A Ferencz-József-intézet növendékei, R. Julia, Elsner Aurelia és Aranka, Faragó Béni, Mérő Katalin, Gábor Ilon, Szende Mórné, Galizstein Ella.

OSZLOP REJTVÉNY.

Alakíttassanak az alábbi szótagokból a következő szavak:

1. Megélhetésünk föltétele.
2. Nélkülözhetetlen ruhadarab.
3. Mostanában minden tekintetben ez van divatban.
4. Pogány istennő.
5. Vízartó edény.
6. Ragadozó madár.
7. A ruhát így is hívják.
8. Zsidó főpap volt.
9. Férfinév.
10. Görög mythologiai alak.
11. Európai városnak neve.

A középső oszlop betűi felülről lefelé olvasva egy igen híres drámairó nevé adják.

sos, an, mez, mi, dor, ka, seny, va, ján, u, na, kis, nás, ner, kan, frank viz, bát, nar, hu, a, furt, ver.

HETI POSTA.

Arad. Révész S. urnak. A bekötési táblák bősége egyenesen ráutalja a könyvkötőt, hogy a boríték első lapját is fűzze hozzá a szöveghez. Mi mind a huszonhat képet egy sorozatban a kötet végéhez csatoljuk, de a szöveg közé is lehet alkalmazni, minden képet külön-külön a maga helyén, illetve a vonatkozó szám előtt. Így is, amugy is ügyelni kell arra, hogy a kép margójából ne sokat vágjon le a könyvkötő. A bekötésnél mindenesetre előnyösebb volna, ha az arckép a boríték helyett a szövegbe volna nyomva, de ily ujítást csakis előfizetőink zömének nyilvánított óhajására lennénk hajlandók kezdeményezni. Hogy Aradon csak kedden kézbesítik önnek a lapunkat, holott az Budapesten már szombat este ott van minden elárúsító helyen, az ottani helyi viszonyokban lelhető magyarázatát. Lapunk érdekében kifejtett buzgalmat köszönjük.

K. Zs. A »Freskók« első darabját legközelebb adni fogjuk.

Nagyvárad. L. V. Mint láthatja, lapunk kiállítása szebb, mint valaha volt. Az »Athenaeum«-nyomda, hol utolsó számaink készültek, a főváros legrégebb és legnagyobb műintézetei közé tartozik, a melynek a modern technika minden vívmányai rendelkezésére állanak. Ugyancsak itt nyomják a »Budapesti Közlönyt« és a »Fővárosi Lapokat«, a fin de siècle két legnagyobb antagonistáját. Semmi sem bizonyítja annyira e nyomda kitűnő berendezését, mint az, hogy két e lap tartalma soha össze nem gabalyodik. Pedig milyen érdekes volna, ha egy szép reggel a »Közlöny« egy csomó szerelmes verset hozna és a »Fővárosi« egy oldal árverést! Ilyen két nagyhatalmasság árnyékában nincs oka »a Hetet« féltetni.

Eperjes. Z. Kiss József újabb költeményei a Révai testvérek kiadásában jelentek meg. Ára fűzve 2 frt 40 kr., diszkötésben 3 frt 60 kr. Minden könyvkereskedésben kapható, sőt kiadóhivatalunk is szívesen vállalkozik megküldésére.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **KISS JÓZSEF.**

Főmunkatárs: **JUSTH ZSIGMOND.**

Nyers-selyem háncs-ruhákat ruhánkint

10 frt 50 krért és jobb minőségekben szétküld bér- és vámmentesen **HENNEBERG G.** (cs. és kir. udvari szállító) Zürichben. — Minták postafordultával. Levelek bérmentesítése 10 krajczár.

KŐBÁNYAI GŐZTÉGLAGYÁR-TÁRSULAT PESTEN.

MEGHIVÁS

a »Kőbányai gőztéglagyár-társulatnak Pesten« az 1891. évi május hó 30-án délelőtti 11 órakor
a társulati helyiségekben VI. ker., Andrassy-ut 12. sz. a. tartandó

XII. RENDES KÖZGYÜLÉSÉRE.

Napirend:

1. Az igazgatóság üzletjelentése és a fölötti határozathozatal.
2. A mérlegnek, továbbá a felügyelőbizottság jelentésének előterjesztése és a tiszta haszon hováfordítása iránti határozathozatal.
3. Az igazgatóság 5 tagjának és a felügyelőbizottság 3 tagjának és 1 póttagnak alapszabályszerű választása. — Mely közgyűléshez a t. cz. részvényes urak a társulati alapszabályok 17. és 18. §§. képest *) ezennel tisztelettel meghívotnak.

Budapest, 1891. május 12-én.

Az igazgatóság.

*) 17. §. A közgyűlésen csak azon részvényes vehet részt, kinek részvénye a részvénykönyvben saját nevére van bevezetve, és legkésőbb három nappal a közgyűlés előtt a társaság pénztáránál térítvény mellett letétetett.

18. §. Minden részvény annak, kinek nevére szól, szavazati jogot ad, mindazonáltal egy részvényes akár saját, akár pedig távollévő részvényes nevében ötven szavazatnál többet nem birhat.

A „HÉT”

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI KÖZLÖNY.

Kiadja és szerkeszti: KISS JÓZSEF.

Megjelenik minden vasárnap.

A „Hét” a legváltozatosabb, legélénkebb és legmodernebb összes hetilapjaink között. Röptében hódította meg a közönséget és alig másfél évi fennállása alatt olyan olvasókört tudott teremteni magának, a milyennel csak kevés magyar hetilap dicsekedhetik. Szépirodalmi részében összegyűjti a jelenkori magyar belletrisztikai termelés színe-javát; társadalmi rovataiban kiméretlen kritikát gyakorol és színházi, irodalmi és művészeti részében maró gunynyal ostorozza a ferdeségeket.

A „Hét” a legliberalisabb szellemben szerkesztett magyar hetilap. Közöl *novellákat, költeményeket, dramatizált apróságokat, politikai és társadalmi esszéket*; figyelemmel kíséri a hét összes mozgalmait és kiválasztja és feldolgozza a legfontosabbakat és legértékesebbeket. Kultivál minden genret, hozzászól mindenhez, de sohasem lépi át azon határokat, melyeket a jó ízlés — irodalmi lapnál a legfőbb kritegium — parancsol.

A „Hét” az egyetlen szépirodalmi hetilap, mely a péntek esti *színházi premiéerekről* még ugyanazon a héten, ugyszólván a napilapokkal egyidejűleg hoz nagyobb szabású ismertetéseket. A novellisztikus rész kivételével actualis minden közleményében és jórészt ennek köszönheti nagy sikereit és azon közkedveltséget, melyben részesül.

A „HÉT” előfizetési feltételei:

Egész évre 10 forint, félévre 5 forint, negyedévre 2 forint 50 krajczár.

Előfizethetni továbbá a „HÉT”-re és a „MAGYAR HIRLAP”-ra együtt kedvezményes áron, vagyis 24 frt helyett a két lap egész évre 20 forint, félévre 10 forint, negyed évre 5 forint.

Mutatványszámokat kívánatra ingyen és bérmentve küld

A „HÉT” kiadóhivatala VIII., József-körút 14.